

**SLOVENSKÁ POĽNOHOSPODÁRSKA UNIVERZITA
V NITRE
NÁZOV FAKULTY**

2124260

**ZHODNOTENIE VYUŽITIA FINANČNÝCH
PROSTRIEDKOV ZO SOP POĽNOHOSPODÁRSTVO
A ROZVOJ VIDIEKA 2004-2006 V REGIÓNOCH SR**

2011

Jana Bystrianska, Bc.

**SLOVENSKÁ POĽNOHOSPODÁRSKA UNIVERZITA
V NITRE
FAKULTA EURÓPSKÝCH ŠTÚDIÍ A REGIONÁLNEHO
ROZVOJA**

**ZHODNOTENIE VYUŽITIA FINANČNÝCH
PROSTRIEDKOV ZO SOP POĽNOHOSPODÁRSTVO
A ROZVOJ VIDIEKA 2004-2006 V REGIÓNOCH SR**

Diplomová práca

Študijný program: manažment rozvoja vidieckej krajiny
a vidieckeho turizmu

Študijný odbor: 6218800 verejná správa a regionálny rozvoj

Školiace pracovisko: Katedra regionalistiky a rozvoja vidieka

Školiteľ: Ing. Barbora Milotová, PhD.

Nitra, 2011

Jana Bystrianska, Bc.

Čestné vyhlásenie

Podpísaná Jana Bystrianska vyhlasujem, že som záverečnú prácu na tému „Zhodnotenie využitia finančných prostriedkov zo Sektorového operačného programu Poľnohospodárstvo a rozvoj vidieka 2004-2006 v regiónoch SR“ vypracovala samostatne s použitím uvedenej literatúry.

Som si vedomá zákonných dôsledkov v prípade, ak uvedené údaje nie sú pravdivé.

V Nitre 26. apríla 2011

Bc. Jana Bystrianska

Pod'akovanie

Touto cestou vyslovujem pod'akovanie Ing. Barbore Milotovej, PhD. za pomoc, odborné vedenie, cenné rady a pripomienky pri vypracovaní mojej diplomovej práce. Ďalej by som chcela pod'akovať mojím rodičom a súrodencom za morálnu a finančnú podporu. Moje ďakujem patrí tiež priateľovi Stankovi, bez ktorého pomoci by som prácu nedokončila načas. Posledné moje ďakujem patrí Bohu, bez ktorého by som sa nedostala až sem.

Abstrakt

V mojej diplomovej práci som sa venovala analýze a zhodnoteniu využitia finančných prostriedkov zo Sektorového operačného programu poľnohospodárstvo a rozvoj vidieka za programové obdobie 2004-2006 v regónoch Slovenskej republiky. Cieľom mojej diplomovej práce bolo zhodnotiť dopad využívania prostriedkov z programu SOP PaRV 2004 -2006. Projekty realizované v tomto období boli ukončené do roku 2008 a preto bolo možné zhodnotiť ich reálny dopad na rozvoj vidieka. Výsledok analýzy dopadu realizovaných projektov na rozvoj vidieka ukázal, že zamestnanosť na vidieku sa zvýšila skôr diverzifikáciou ako modernizáciou poľnohospodárstva. Preto hlavným odporúčaním práce je zameranie politiky rozvoja vidieka viac na diverzifikáciu výroby ako na modernizáciu, pretože diverzifikácia má väčší efekt z hľadiska vplyvu na zvýšenie zamestnanosti, kým modernizácia ovplyvňuje zvyšovanie produktivity, ale znižovanie zamestnanosti.

Kľúčové slová: projekty, SOP PaRV, finančné prostriedky, rozvoj vidieka, diverzifikácia

Abstract

My diploma work is focused on the analysis and evaluation of the utilization of the finances from the Sector operational program Agriculture and rural development in the program period 2004 – 2006 in the regions of Slovak republic. Main objective is to investigate the impact of finances from the program SOP PaRV 2004 – 2006. Projects realized in this period were finished in 2008 and therefore it is possible to evaluate their real impact on the rural development. Analysis of the realized projects shows that employment in the countryside was increased more trough diversification than modernization of agriculture. Therefore the main recommendation is to focus the politics of rural development more on the diversification of production than modernization, because diversification enhances employment. Modernization on the other hand increases productivity, but decreases employment.

Key words: projects, SOP PaRV, finances, rural development, diversification

Obsah

Úvod	7
1 Prehľad o súčasnom stave riešenej problematiky	9
1.1 Vidiek a jeho definície	9
1.1.1 Charakteristika súčasného vidieka na Slovensku.	11
1.1.2 Vplyv poľnohospodárstva na vidiecky priestor	14
1.2 Poľnohospodárstvo a jeho funkcie.	17
1.2.1 Súčasný stav poľnohospodárstva v Slovenskej republike	18
1.2.2 Multifunkčné poľnohospodárstvo a jeho princíp	21
1.2.3 Európsky model multifunkčného poľnohospodárstva	23
1.2.4 Príčiny poskytovania dotácií do poľnohospodárstva	24
1.2.5 Spoločná poľnohospodárska politika	25
2 Cieľ práce	28
3 Metodika práce	29
4 Vlastná práca	31
4.1 Možnosti využitia prostriedkov SOP PRV 2004 – 2006	31
4.2 Zhodnotenie čerpania finančných prostriedkov zo SOP na roky 2004-2006.	33
4.3 Popis výskumnej vzorky – vymyslene názvy, charakteristika.	42
4.4 Zhodnotenie dopadu realizovaných projektov na rozvoj vidieka prostredníctvom analýzy rozhovorov s vybranými poľnohospodárskymi spoločnosťami	44
5 Návrh odporúčaní vyplývajúcich zo zhodnotenia.	57
Záver	48
Zoznam Použitej Literatúry	49
Prílohy	52

Úvod

Poľnohospodárstvo na Slovensku prechádzalo mnohými vývojovými štádiami. Najdôležitejšie zmeny, ktoré nastali v slovenskom poľnohospodárstve, sa týkali prístupového procesu do EÚ a harmonizácie Slovenskej agrárnej politiky so Spoločnou poľnohospodárskou politikou EÚ.

Poľnohospodárstvo je jednou z oblastí, ktorým je v rámci EÚ venovaná zvláštna pozornosť. Po zvládnutí transformačného procesu a vstupu do Európskej únie stoja pred poľnohospodárskymi podnikmi nové výzvy, ktorých výsledkom je adaptácia v poľnohospodárskom európskom priestore. To si nevyhnutne vyžaduje, aby poľnohospodárske podniky nadobudli kompatibilné parametre poľnohospodárskych podnikov EÚ a patričnú mieru konkurencieschopnosti. Ide o veľmi náročný proces, ktorého výsledkom je systémová zmena – nová identita poľnohospodárskych podnikov.

Z doterajšieho vývoja vo vyspelých trhových ekonomikách je zrejmé, že ekonomickým podmienkam primeraná miera dotácií je v poľnohospodárskom sektore vždy uplatňovaná. Poskytovanie dotácií vytvára predpoklad efektívnosti a zvyšovania konkurencieschopnosti výrobcov. Podpora agrárneho sektora má rôzne formy. Spoločná poľnohospodárska politika členských štátov EÚ sa orientuje na podporu trhu a exportné dotácie, na priame platby, na podporu výroby, na podporu štrukturálnych opatrení vrátane rozvoja vidieka a na ďalšie podporné opatrenia.

Stále viac rastie divergencia medzi vidiekom a poľnohospodárstvom. Vo vyspelých európskych krajinách pracuje v poľnohospodárstve okolo 3-5 % ekonomicky aktívnej populácie. K tomuto podielu sa už dostalo i slovenské poľnohospodárstvo. Znižovanie stavov v poľnohospodárstve je sprievodným javom štrukturálnej transformácie ekonomiky, kde sú výrobné faktory paralelne presmerované do oblastí s vyššou produkciou pridanej hodnoty a do tvorby efektívnych pracovných miest.

Ekonomický a sociálny rozvoj vidieckych oblastí zaostáva za rozvojom mestských oblastí. Predovšetkým vo vidieckych regiónoch, kde bolo silné zameranie na poľnohospodárstvo, neustále pretrvávajú problémy spojené s reštrukturalizáciou a transformáciou poľnohospodárstva a celej ekonomiky. To sa premietlo aj do výraznejších odvetvových a územných zmien, ktoré sa odrazili v útlme zamestnanosti, ale aj v zmenených požiadavkách na pracovné miesta. Zmenila sa aj štruktúra dopytu po práci. Najmä tzv. periférne regióny východného a stredného Slovenska sú

charakteristické nedostatočnou ekonomickou infraštruktúrou s vysokým podielom nezamestnaného poľnohospodárskeho obyvateľstva, ktoré boli transformačnými zmenami najviac postihnuté.

Súčasná ekonomická a socio-demografická dynamika signalizuje, že rozdiely medzi najviac a najmenej rozvinutými oblasťami sa ešte zvýšia. Táto situácia zvyšuje význam podporných fondov za účelom väčšej diverzifikácie vidieckeho hospodárstva a v podpore malých a stredných podnikov vo vidieckom priestore.

1 Prehľad o súčasnom stave riešenej problematiky

1.1 Vidiek a jeho definície

Vidiek a vidiecke sídla majú v rozvoji Slovenska nezastupiteľné miesto, pretože tu žije skoro polovica obyvateľov našej republiky. Predstavujú významné a špecifické hospodárske, sociálne, kultúrne, ekologické a sídelné hodnoty.

Diniz a Gerry (2002) hovoria o troch kategóriách definícií vidieka, ktoré dominujú v rozličných oblastiach vedomostí, a to behaviorálne, funkčné a ekologické kategórie.

Behaviorálna definícia má svoje korene v sociológii a usudzuje, že existuje rozdiel medzi vidieckym a mestským spôsobom kvôli rozdielnej hustote populácie. Táto perspektíva spája „vidiecke“ s tradičnými a konzervatívnymi hodnotami a postupmi. V ére prudkého vývoja informačných a komunikačných technológií a narastajúcich migračných pohybov sa však takáto definícia stáva nejasnou, pretože malé vidiecke komunity viac nie sú izolované od globálnych trendov.

Funkčná definícia, odvodená z ekonómie, je založená na ekonomických a zamestnaneckých charakteristikách tých oblastí, ktoré sú tradične spájané s poľnohospodárstvom a/alebo vyťažovaním ďalších prírodných zdrojov (lesníctvo, dobytkárstvo, baníctvo, poľovníctvo, rybárstvo). V súčasnosti však narastá trend smerom k rozširovaniu činností medzi vidieckym obyvateľstvom. Poľnohospodárske činnosti v niektorých prípadoch naozaj strácajú svoju dôležitosť v prospech priemyselných činností, napríklad vo vidieckych priemyselných oblastiach. Takéto funkčné definovanie vidieka teda môže byť problematické, keď ho použijeme pre odlíšenie „mestského“ a „vidiekeho“.

Ekologická definícia zdôrazňuje charakteristiku prírodného prostredia a jeho vzťahy s ľuďmi. Jej prvá verzia kladla väčší dôraz na prírodnú zložku vidieckych oblastí, ktoré boli videné ako malé spoločenstvá obklopené veľkými oblasťami otvoreného priestoru, kde ľudská aktivita bola videná ako nežiadúca. Neskoršie verzie zahŕňajú aj kultúrne a sociálne prostredie a zdôrazňujú udržateľné využívanie prírodných, kultúrnych a národných zdrojov ako nevyhnutnú vlastnosť vidieckych oblastí a ich rozvoja.

Fáziková (1999) uvádza, že krajiny Európskeho spoločenstva definovali nasledovné znaky vidieckych zón, ktoré ich odlišujú od ostatných:

- dominantné postavenie poľnohospodárskych aktivít,
- prevládajúce „zelené zóny“, ktoré majú ekologickú funkciu,
- nízka hustota obyvateľstva, rozptýlené osídlenie na veľkých územiach,
- ohraničená veľkosť obcí,
- prevažnosť pracovných miest vyžadujúcich fyzickú prácu,
- existencia prírodných krás,
- existencia miestnej alebo regionálnej kultúry, ktorá má korene vo vzťahu človeka k prírode.

Systém vidiek podľa Fázikovej (2000) v sebe obsahuje teritoriálnu aj sektorovú koncepciu. Zo sektorovej koncepcie vychádzali charakteristiky vidieka a vidieckych oblastí tak ako ich chápala EÚ v minulom období. Do popredia boli kladené charakteristiky, ktoré sú typické pre poľnohospodárske regióny, zdôrazňujúce úzku previazanosť vidieka na pôdohospodárske aktivity. Takéto chápanie vidieckeho priestoru bolo dôvodom pre preferenciu poľnohospodárskych aktivít na vidieku a ich podpory vo forme komplexnej agrárnej politiky. Táto politika bola až do roku 1996 jednoznačne orientovaná na priamu i nepriamu podporu poľnohospodárstva a farmárov a skôr prehľbovala než zmenšovala rozdiely medzi vidieckymi a urbanizovanými územiami. V dôsledku rýchleho procesu urbanizácie a rastu dôležitosti odvetví sekundárneho, ale najmä terciálneho sektora, pôdohospodárstvo prestalo prechádzať z politiky podpory poľnohospodárstva k politike rozvoja poľnohospodárstva a vidieka.

Teritoriálna koncepcia – východiskovým kritériom pre odlíšenie vidieckeho a mestského územia podľa OECD (1994) je hustota obyvateľstva (150 obyvateľov/km²) a podiel obyvateľstva žijúceho na vidieku (15%, 15-50%, nad 50%). V takomto vymedzení je vidiek chápaný ako multisektorový priestorový systém, ktorý môže byť vnútorne diferencovaný v dôsledku rozdielov v demografických, ekonomických, sociálnych a environmentálnych charakteristikách.

Pri chápaní vidieka sa stále zdôrazňuje funkcia poľnohospodárstva, a to najmä nenahraditeľná funkcia pri zabezpečení ekologickej rovnováhy v krajine, na udržaní kultúrnych a estetických hodnôt krajiny.

Podľa EÚ vidieckym regiónom je ten, ktorý spĺňa minimálne 2 z vymedzených kritérií, a to:

-
- hustota obyvateľov je nižšia ako 100 obyvateľov na km²,
 - podiel zamestnaných v poľnohospodárstve je vyšší ako 5,1 %,
 - miera nezamestnanosti je vyššia ako 10,7 % (priemer za posledné roky).

Vidiek je podľa Dubecovej (2000) potrebné chápať ako formálne alebo neformálne vymedzený priestor, ktorý má špecifickú priestorovú štruktúru, rozdielne predpoklady pre využiteľnosť rozvojových zdrojov v porovnaní s urbanizovaným priestorom. Vidiek je charakterizovaný osobitnou formou osídlenia, prevládajú v ňom ekonomické aktivity naviazané na primárne surovinové zdroje (napr. poľnohospodárstvo, lesné hospodárstvo), v ňom žijúce obyvateľstvo má charakteristické zvyky a tradície, ktorými sa kvantitatívne aj kvalitatívne odlišuje od mestského spôsobu života. Vidiek ponúka zdravšie životné prostredie, vytvára priestor pre oddych a rekreáciu, vyššiu ponuku práce.

1.1.1 Charakteristika súčasného vidieka na Slovensku

V súčasnosti vidiecky priestor zaberá 86% územia, v ktorom žije 43% obyvateľov. Z 2 881 obcí na Slovensku je 2 747 vidieckych obcí. Vidiek predstavuje heterogénnu štruktúru využívania prírodných, ľudských a ekonomických zdrojov. Ich účinnosť sa prejavuje v značne diferencovanej úrovni sociálno-ekonomického rozvoja. (Fáziková a kol., 2005) Túto diferencovanú úroveň ovplyvňuje aj doterajší vývoj, pretože s dôsledkami rozhodnutí z predošlých období sa vidiek vysporiadava dodnes. Vidiek bojuje s minulosťou, čelí trendom súčasnosti a pri tom sa neustále rozhoduje do budúcnosti.

Zo stručného hodnotenia vidieckych obcí, ktoré vyplynulo z výsledkov výskumu Katedry regionálneho rozvoja (Fáziková a kol., 2005) vyplynuli nasledovné charakteristiky vidieckych regiónov a obcí:

- vyľudňovanie malých obcí do 500 obyvateľov a pokračujúci trend emigrácie obyvateľov z periférnych vidieckych oblastí do väčších miest,
- migračné saldo sa za posledných 10 rokov zmenilo na kladné, čo je spôsobené najmä reemigráciou obyvateľstva na vidiek v prímestských sídlach,
- vidiecke regióny spolu zabezpečujú 78,2 % zamestnanosti, z toho prevažne vidiecke 33,6%, prechodné 44,6 %, kde poľnohospodárstvo zamestnáva

v prevažne vidieckych regiónoch 3,1% a v prechodných regiónoch 2,5 % z celkového počtu zamestnaných,

- vidiecke regióny vytvárajú spolu 5,01 % pridanej hodnoty,
- najviac pracovných príležitostí vo vidieckych regiónoch ponúka pôdohospodárstvo, obchod a služby, verejná správa a priemysel, v prechodných regiónoch je ponuka pracovných príležitostí nasledovná: obchod a služby, priemysel, poľnohospodárstvo,
- vidiecke regióny sú slabšie vybavené technickou infraštruktúrou a občianskou infraštruktúrou,
- vo vidieckych sídlach prejavujú tendencie k oživovaniu kultúrneho dedičstva, najmä vo veľkostnej skupine stredne veľkých a veľkých obcí.

Tento trend potvrdzuje aj Žárska (2006) vo svojom príspevku, kde analyzuje bariéry a šance rozvoja malých obcí. 2747 obcí možno považovať za vidiecke alebo prevažne vidiecke (Fáziková a kol., 2005), kde väčšiu časť týchto obcí tvoria práve analyzované malé obce. Autory poukázali nielen na slabé stránky, ktorými sú koncentrácia obyvateľstva v poproduktívnom veku, nedostačujúca občianska vybavenosť a dopravná dostupnosť či nízka finančná kapacita a personálna odborná kapacita nepostačujúca pre zabezpečenie kompetencií obce, ale zároveň poukázala aj na vývojové zmeny a silné stránky, ktoré malé obce majú a môžu byť východiskom ich rozvoja. V sledovaných rokoch 2000-2005 je vidieť hlavne snahu obcí riešiť v prvom rade občiansku vybavenosť a dostupnosť obcí, a tým dosahovať požadované životné štandardy pre svojich obyvateľov, a ďalej sa obce zamerali na zvyšovanie imidžu lokality. Medzi silné stránky malých obcí patrí ich početnosť, čo by bolo možné využiť pri efektívnom rozhodovaní a hľadaní spoločných riešení a znakov, čo podporuje ďalšia identifikovaná silná stránka; geografická dostupnosť. Táto črta práve podporuje myšlienku budovania silnej medziobecnej spolupráce, ktorá je nevyhnutná pri hľadaní spoločných riešení. Ďalšími silnými stránkami je preferovanie kvality životného prostredia, ktoré získava na dôležitosť aj vďaka internetizácii a práve dobudovávaniu technickej infraštruktúry; možnosti využívania a aktivizácia miestneho potenciálu smerom k nepoľnohospodárskym aktivitám zameraným na vyššiu pridanú hodnotu (služby v oblasti vidieckeho cestovného ruchu, agroturizmu, remeselné činnosti a i.), či riešenie bytového problému poskytovaním stavebných pozemkov alebo vytváraním, v súčasnosti stále populárnejších, „druhých domovov“.

V rámci analytickej časti spracovanej v národnom strategickom pláne rozvoja vidieka pre roky 2007 – 2013 boli definované základné problémy a rozvojové potreby vidieka následne:

- zlá sociálna a ekonomická situácia v dôsledku ekonomického útlmu podnikov a prudkého znižovania zamestnanosti v poľnohospodárstve,
- odchod mladého obyvateľstva za prácou,
- starnutie populácie,
- chátranie dedinského bytového fondu v určitých typoch vidieckych sídiel a pod.

Základným predpokladom úspešného zvládnutia týchto zmien je podpora diverzifikácie poľnohospodárskych aktivít a aktivít blízkych poľnohospodárstvu, ktoré sa pozitívne prejavia i v riešení problémov zamestnanosti na vidieku a získavanie doplnkových príjmov pre poľnohospodárstvo. Význam poľnohospodárstva (vyjadrený úrovňou zamestnanosti) klesá so stupňom urbanizácie a hospodárskeho rozvoja. Podľa Svetovej banky (2002) *„v súčasnosti poľnohospodárstvo zostáva relatívne atraktívnou aktivitou v najzaostalejších častiach krajiny a to napriek jeho malej relatívnej veľkosti zohráva značnú úlohu v ekonomike týchto oblastí“*. V transformačnom období sa ďalej rozšírila strata väzby vidieckeho priestoru na dominanciu poľnohospodárskej výroby ako ekonomickej základne. Zamestnanecká štruktúra obyvateľov je ťažiskovo orientovaná na priemysel a služby.

Vidiek charakterizuje relatívne diverzifikovaná a široká štruktúra profesijnej orientácie pracovných síl a relatívne nízka väzba ekonomickej bázy vidieka na poľnohospodárske aktivity.

Gajdoš (1998) vo svojom príspevku zhrnul to, čo si dedina priniesla so sebou z minulosti a zároveň postavil výzvu pre dedinu takto: *„V predchádzajúcom období sa veľmi systematicky pracovalo na strate vlastnej dedinskej identity. Považovanie a prezentovanie dediny a dedinských hodnôt či spôsobu života za čosi podradné, čo treba prekonať a nahradiť modernými mestskými vzormi, zanechalo keď už nie hlboké stopy, tak určite značný zmätok, ktorý zasahuje aj súčasné generácie obyvateľov vidieka. Rozvoj dediny je proces, v ktorom má svoje miesto aj tradícia, zveladená a obohatená súčasnými ľudskými hodnotami dedinského spoločenstva. Preto renesancia dediny a jej spoločenstva by mala byť v našich podmienkach aj renesanciou kontinuity miestnej kultúry.“*

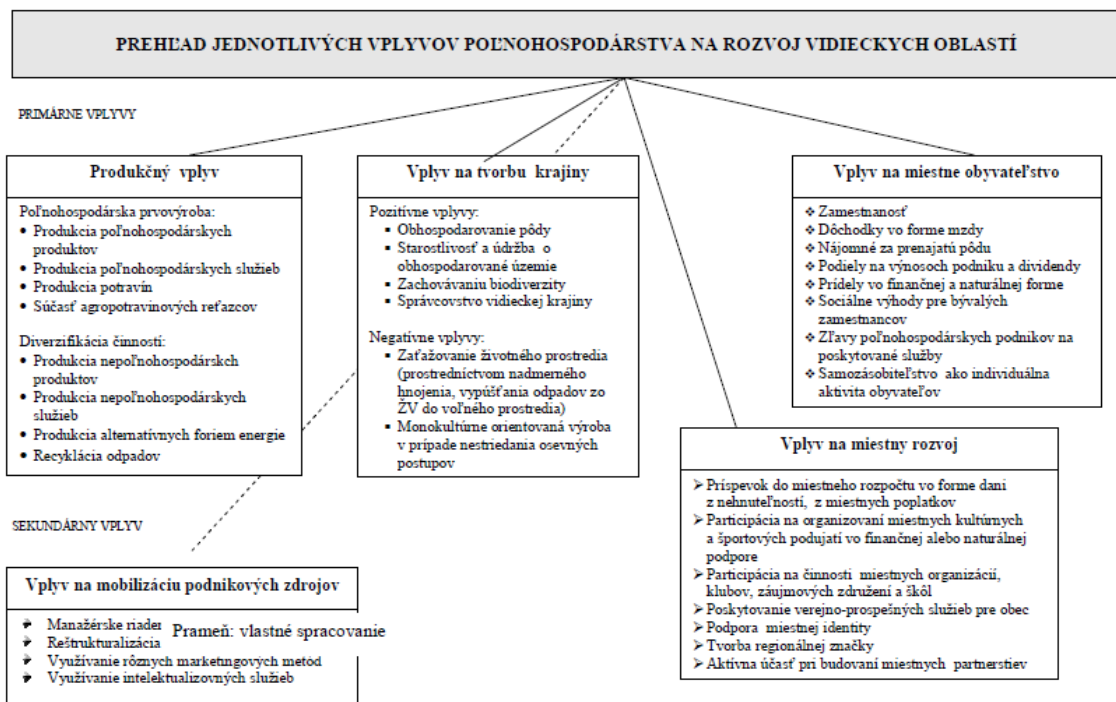
Na druhej strane Fáziková a kol. (2005) načrtli možnosti pre ďalší rozvoj vidieckych obcí: „*Súčasný názory na budúci rozvoj vidieckych obcí sa rôznia. Na jednej strane existujú úvahy o oživení vidieckych obcí rozvojom ekonomickej bázy, na druhej strane sa protiargumentuje obtiažnosťou zabrániť deštrukcii vidieka. Realitou zrejme bude diferencovaný rozvoj slovenského vidieka, v ktorom budú zohrávať významnú úlohu ekonomické priority štátu, ale aj vyšších územných celkov a miest, s ktorými vidiecke obce vytvárajú nodálny región. Problémom však zostane riešenie rozvoja malých obcí v periférnych oblastiach.*“

Z vyššie spomenutých výskumov autorov, ktorí sa zaoberajú rozvojom vidieckych obcí na Slovensku možno zhrnúť, že vidiecke obce sú charakteristické svojou rôznorodosťou, rozdielnym potenciálom a rozdielnymi potrebami pre ďalší rozvoj. K ich najväčším problémom, ktorým čelia, patrí nedostatočná vybavenosť infraštruktúrou, strata identity dediny a nevýhodné postavenie na trhu práce, na ktorom nedokážu konkurovať urbanizovaným sídlam, čoho dôsledkom je emigrácia a starnutie obyvateľstva. Na druhej strane najväčšími devízami je práve ich rôznorodosť, početnosť a nevyužitý potenciál, ktorým získavajú konkurenčnú výhodu oproti urbanizovaným sídlam, tým že poskytujú veľký priestor na využitie potenciálu.

1.1.2 Vplyv poľnohospodárstva na vidiecky priestor

Vzhľadom k tomu, že pôda ako základný výrobný faktor poľnohospodárstva je lokalizovaná vo vidieckom priestore a je nemobilná, poľnohospodárstvo bezprostredne ovplyvňuje najmä vidiecky priestor (Obrázok 1). Vplyv poľnohospodárstva na vidiecky priestor, vidiecku ekonomiku a vidiecku komunitu je podľa Fázikovej (2005) komplexný a v mnohých prípadoch protichodný. Poľnohospodárstvo vplýva na jednotlivé zložky vidieckeho priestoru prostredníctvom nasledovných väzieb:

- produkcia tovarov a služieb,
- mobilizácia vnútro podnikových zdrojov,
- vplyv na tvorbu krajiny,
- miestne obyvateľstva,
- vplyv na miestny rozvoj.

Obr.1 Prehľad jednotlivých vplyvov na rozvoj vidieckych oblastí
Zdroj: Fáziková, 2007

Podľa Fázikovej (2007), poľnohospodárstvo zohráva vo vidieckom priestore rôzne funkcie; produkčnú, krajinotvornú, sociálnu, ekonomickú. Práve krajinotvorná a sociálna funkcia zohráva čoraz dôležitejšiu funkciu na vidieku, aj kvôli slabnúcej produkčnej funkcii poľnohospodárstva (klesajúci podiel poľnohospodárskeho sektora na tvorbe HDP a na zamestnanosti). Z historického vývoja postavenia poľnohospodárstva na vidieku, je viditeľný posun vplyvu poľnohospodárstva na rozvoj vidieka od zabezpečovania zamestnania a výroby smerom k mimoprodukčným funkciám.

Pre poľnohospodárske podniky na Slovensku je charakteristická veľká priemerná výmera (Ministerstvo pôdohospodárstva, 2006), čo ovplyvňuje aj plnenie funkcií poľnohospodárstva v rozvoji na miestnej úrovni. Kým v minulosti tieto veľké podniky plnili výrazne funkciu zamestnávania vidieckeho obyvateľstva a produkčnú funkciu, vplyvom socio-ekonomického vývoja sa dôležitosť týchto funkcií znižuje. Prejavuje sa poklesajúcim podielom zamestnaných v poľnohospodárstve. Na národnej zamestnanosti sa poľnohospodárstvo podieľa 4,36 % (Ministerstvo pôdohospodárstva, 2007), na zamestnanosti vo vidieckych regiónoch sa poľnohospodárstvo podieľa 13,1%, v prechodných regiónoch 6,6% a v urbanizovaných 2% (Fáziková a kol., 2005). a Poľnohospodárstvo sa na tvorbe HDP podieľa – nízkym 4,21 % podielom (Ministerstvo pôdohospodárstva, 2007), stúpa však dôležitosť krajinotvornej a sociálnej funkcie.

Keďže Spoločná poľnohospodárska politika bola vytváraná na základe stavu poľnohospodárstva v západných krajinách, chápe pod vplyvom poľnohospodárstva na rozvoj vidieka vplyv vlastníkov malých a stredných fariem. Je otázne, či poľnohospodárstvo vo forme veľkých podnikov v slovenských podmienkach má tiež vplyv na miestnych obyvateľov, či na miestny rozvoj podporou využívania endogénnych zdrojov vo vidieckej obci. Vzťah k pôde je ovplyvnený vlastníctvom k pôde, ktorý bol u nás vplyvom historických udalostí výrazne potlačený. Veľké farmy fungujúce na princípoch ekonomických efektov z rozsahu, nemajú také predpoklady naplňať krajinotvornú a sociálnu funkciu ako malé a stredné farmy. Z výskumu Porubského (2007) vyplynulo, že farmári v oblasti ochrany a tvorby životného prostredia vykonávajú len činnosti nariadené legislatívou, teda neprejavujú snahu starať sa o životné prostredie vyplývajúcu zo vzťahu ku krajine.

Zameranie Spoločnej poľnohospodárskej politiky, ktoré výrazne ovplyvňuje slovenskú poľnohospodársku politiku sa vyvíja a mení. Ako to potvrdzuje aj Scenár 2020-Variantná štúdia o pôdohospodárstve a vidieckom svete: „V hlavnom prejave na konferencii OECD o Nových prístupoch vo vidieckej politike (25. - 26. marec 2004), Donald Johnston, generálny tajomník OECD zdôraznil, že na rozdiel od široko chápaných predpokladov “vidiecky“ nie je synonymom poľnohospodárstva, alebo prinajmenšom už nie je (OECD, 2005).

Spoločná poľnohospodárska politika sa zameriava na podporu poľnohospodárskych podnikov, ktoré majú dôležité postavenie vo vidieckom priestore z hľadiska ich vplyvu na tvorbu krajiny, na miestne obyvateľstvo, či na miestny rozvoj prostredníctvom rozvoja endogénnych zdrojov, t.j. podporuje mimoprodukčné funkcie poľnohospodárstva. Tento pohľad na postavenie poľnohospodárstva na vidieku je však výrazne ovplyvnený typom fariem charakterizujúcich poľnohospodársky sektor v západných krajinách EÚ. Ak sa porovnáme veľkostnú štruktúru fariem EU-27, tak priemerná veľkosť fariem dosahuje 11,9 ha a 95,3 % fariem tvoria farmy s výmerou do 50 ha (Agriculture in the European Union - Statistical and economic information, 2007).

1.2 Poľnohospodárstvo a jeho funkcie

Podľa Fázikovej (1997) poľnohospodárstvo bolo vždy odvetvím, ktoré bolo vo vzťahu k vidieku rozhodujúce. Tým, že vytváralo pracovné príležitosti pre väčšinu obyvateľstva, bolo aj rozhodujúcim zdrojom dôchodkov, a tým aj blahobytu alebo biedy dediny. V predvojnovom období poľnohospodárstvo zamestnávalo vyše 40 % pracovne aktívneho obyvateľstva na Slovensku. Poľnohospodárstvo plnilo na vidieku aj kultúrnu funkciu a to prostredníctvom podpory rozvoja miestnej kultúry, športu, školstva a zdravotníctva.

Paška (2000) tvrdí, že vychádzajúc zo spoločensko-historického vývoja ako aj strategických cieľov a úloh súčasnej agrárnej politiky Slovenska, plní poľnohospodárska výroba nasledovné funkcie:

Výrobná funkcia, ktorá spočíva v zhodnotení prírodno-klimatických podmienok, najmä produkčnej účinnosti pôdy, efektívneho využitia výrobných zdrojov a existujúcej kapitálovej vybavenosti pre dosiahnutie potrebnej poľnohospodárskej produkcie a zisku. Prítom je potrebné využiť charakter trhových podmienok s ohľadom na miestny, regionálny, národný, resp. nadnárodný trh.

Národohospodárska funkcia, ktorá spočíva v príspevku z využívania poľnohospodárskej pôdy, ktorý je predpokladom alebo priamo pomáha k rozvoju iných hospodárskych odvetví.

Ekonomická funkcia, ktorá spočíva v príspevku odvetvia pri tvorbe masy hrubého domáceho produktu a pri tvorbe zdrojov na akumuláciu, investície a spotrebu.

Sociálna funkcia, ktorá spočíva v prínose odvetvia pri riešení celkovej nezamestnanosti a využívaní disponibilných pracovných zdrojov. Nezanedbateľný je aj prínos odvetvia pri demografickej reprodukcii obyvateľstva a jeho vplyv a procesy migrácie a mobility obyvateľstva.

Kultúrna funkcia, ktorá spočíva v úlohe odvetví poľnohospodárskej výroby daného územia pomôcť zachovať historickú štruktúru osídlenia, stavebných pamiatok, sídelných spoločenstiev a pod.

Ekologická funkcia, je daná takým využívaním poľnohospodárskej pôdy a zabezpečením výroby, ktoré umožní udržanie reliéfu a charakteru krajiny, ochranu vodných zdrojov, ovzdušia i pôdy, chránených prírodných celkov a výtvorov a pod.

Jednou z najdôležitejších politík Európskej únie je podpora rozvoja regiónov a vidieka, ktorá zohľadňuje špecifiká kontinentu v tejto oblasti, ako aj celosvetové trendy, ktoré ho ovplyvňujú, napríklad vyľudňovanie, oslabovanie jeho ekonomickej základne, rozpad kultúrnych a sociálnych hodnôt. Európania si uvedomujú, čo pre nich vidiek, jeho tradície a kultúra znamená a vedome sa rozhodujú ho chrániť.

1.2.1 Súčasný stav poľnohospodárstva v Slovenskej republike

Podľa Fázikovej (2005) na ekonomický rozvoj v regiónoch vplyva nespočetné množstvo faktorov, ktoré je možné zosystematizovať do skupín (subsystémov), ktoré priamo alebo sprostredkované ovplyvňujú ekonomický a sociálny rozvoj regiónu. K faktorom, ktoré majú priamy vplyv zaradujeme:

- podnikateľské subjekty vytvárajúce určitú ekonomickú štruktúru regiónu
- ľudský potenciál
- prírodné zdroje alokované na vidieku
- technickú a sociálnu infraštruktúru
- hospodársku politiku vlády
- sídelnú štruktúru

Ekonomickú základňu tvoria podnikateľské subjekty alokované v sídlach regiónov. Ich vplyv na sociálny a ekonomický rozvoj je rozhodujúci a mnohostranný. Podnikateľské subjekty vytvárajú ponuku tovarov a služieb, ponuku práce a prostredníctvom ktorej zabezpečujú príjmy pre domácnosti. Odvodom daní zabezpečujú príjmy do verejných rozpočtov. Sponzorskými aktivitami prispievajú k napĺňaniu kvality života obyvateľov na miestnej úrovni.

Koncentrácia podnikateľských subjektov v sídlach a regiónoch, ich veľkosť a odvetvové zameranie (odvetvová štruktúra) majú rozhodujúci vplyv na ekonomický rozvoj územia.

Z výsledkov lokalizačnej analýzy vyplýva:

Vo vidieckych regiónoch má napriek permanentnému úbytku pracovných síl z pôdohospodárstva, toto odvetvie ešte stále najväčší vplyv na riešenie zamestnanosti vidieckeho obyvateľstva. Pôdohospodárske odvetvia spolu s verejnými službami

ponúkajú najväčší počet pracovných miest. To potvrdzujú hodnoty koeficientu lokalizácie.

Priemysel je ďalším odvetvím, ktoré zamestnáva vidiecke obyvateľstvo, avšak ponúka menej pracovných príležitostí než v prechodných regiónoch, ktoré sú naviac koncentrované v mestských sídlach a prevažná časť obyvateľstva denne odchádza za prácou do mestských sídiel. Stavebníctvo a obchod majú najnižšie zastúpenie vo vidieckych regiónoch.

V regiónoch prechodného typu je odvetvová štruktúra diverzifikovanejšia, z čoho vyplýva aj odvetvovo rovnomernejšia ponuka pracovných miest. Pracovné miesta vytvárajú priemysel, stavebníctvo, hotely a reštaurácie, ktoré sa javia v prechodných regiónoch ako konkurencie najschopnejšie. Pôdohospodárstvo, obchod, doprava a verejné služby dopĺňajú ponuku pracovných príležitostí v týchto regiónoch.

V urbanizovaných regiónoch sa v roku 2003 javilo pri vytváraní pracovných miest ako najviac konkurenčné odvetvie finančných a sprostredkovateľských služieb (koeficient lokalizácie 2,41) a nehnuteľnosti a prenájom (koeficient lokalizácie 1,91). Zamestnanosť rieši v urbanizovaných regiónoch aj obchod, doprava, pošty a telekomunikácie a stavebníctvo viac než priemysel. Vplyv pôdohospodárstva na zamestnanosť je v tomto type regiónu nízky.

Dosiahnuté výsledky ekonomickej výnosnosti meranej cez dane z príjmu v urbanizovaných regiónoch Slovenska potvrdzujú, že ekonomická štruktúra, veľkosť podnikov a ekonomická efektívnosť podnikateľských subjektov lokalizovaných v regiónoch sú rozhodujúcimi faktormi o úrovni ekonomického rozvoja regiónov. V prechodných regiónoch sa vytvára necelá tretina z celkových výnosov dane z príjmov fyzických a právnických osôb pričom zamestnávajú 44,8 % z celkového počtu zamestnaných v SR. V prepočte na 1 zamestnaného to predstavuje 50 197,- Sk. Vo vidieckych regiónoch sa vytvorilo v roku 2004 len 11% výnosov dane z príjmu fyzických a právnických osôb, pričom zamestnávajú 37, % z celkového počtu zamestnaných v SR. V prepočte na 1 zamestnaného to predstavuje 10 778,- Sk. Nízka daňová výnosnosť vidieckych regiónov je dôsledkom kumulácie viacerých faktorov:

- v ekonomickej štruktúre regiónov prevládajú odvetvia primárneho sektora, ktoré sú charakteristické nižšou schopnosťou tvorby pridanej hodnoty a vysokou nákladovou náročnosťou,

-
- významne prevažuje podiel lokalizácie malých firiem vo vidieckych sídlach, ktorých trhový priestor tvorí prevažne miestna a regionálna úroveň, ktorá obmedzuje dynamiku ich rozvoja,
 - skupiny evidovaných fyzických osôb, ktorú tvoria už uvádzaní živnostníci a ktorí prakticky nepodnikajú. Vytvárajú hodnoty pre zamestnávateľa len na základe vlastného ľudského kapitálu, neprodukurujú vlastné tovary a služby (živnostníci zamestnaní vo väčších firmách bez vlastného kapitálu),
 - nízka koncentrácia hmotného a finančného kapitálu, ktorý podmieňuje dynamiku rozvoja väzieb na ďalšie firmy a vplýva na vznik nových firiem.

Chrastinová (2002) uvádza, že do roku 1990 sa v slovenskom poľnohospodárstve využíval podstatne vyšší objem dotácií a preto tento sektor vykazoval zisk. Prudký pokles dotácií, roztvorenie cenových nožníc, výrazné obmedzenie nepoľnohospodárskej výroby a vysoká cena bankových úverov spolu s postupným vysporiadávaním vlastníckych vzťahov sa odrazili vo vysokej strate prevažnej časti poľnohospodárskych podnikov, hlavne v prvých rokoch reformy. Podniky poľnohospodárskej prvovýroby reagovali na reštriktívne opatrenia úsporami prevádzkových a investičných nákladov, ktoré neboli vždy racionálne a viedli k znižovaniu hektárových úrod, k poklesu úžitkovosti hospodárskych zvierat, a k obmedzovaniu investovania pod hranicu jednoduchej produkcie.

Od roku 1993 bol význam rozvoja vidieka pre krajinu zdôraznený v mnohých oficiálnych dokumentoch na národnej úrovni, chýbala však ucelená politika. Ucelená politika bola prvý krát deklarovaná v Koncepcii rozvoja vidieka v roku 1998. V rozpracovanej podobe sa neskôr pretransformovala do Plánu rozvoja vidieka v SR pripravovaného pre program SAPARD (www.vuepp.sk).

Poľnohospodárstvo tvorilo najdôležitejšiu kapitolu rokovaní o vstupe. Negociačná kapitola č. 7 – Poľnohospodárstvo bola posunutá na záver prístupových rokovaní a bola uzatvorená medzi poslednými. Dôvodom bol aj fakt, že patrí medzi kapitoly, z ktorých vznikli finančné nároky na rozpočet EÚ, definovala výrobné kvóty a museli byť splnené ďalšie požiadavky Európskej komisie vo fytosanitárnej a veterinárnej oblasti.

Kapitola bola rozdelená do troch základných oblastí:

- organizácii trhu s poľnohospodárskymi výrobkami,
- implementácia veterinárnej a fytosanitárnej legislatívy,
- financovanie poľnohospodárstva po vstupe.

Vyjednávanie s 10 krajinami vrátane SR bolo ukončené v decembri 2002. Hlavy štátov a vlád krajín EÚ a desiatich kandidátskych krajín sa dohodli na pláne pre rozširovanie EÚ. Na základe rozhodnutia na Kodanskom summite sa Cyprus, ČR, Estónsko, Maďarsko, Litva, Lotyšsko, Malta, Poľsko, SR a Slovinsko pripojili 1. mája 2004 do EÚ. Slovensko spolu s ďalšími deviatimi krajinami pridali do EÚ 38 miliónov ha poľnohospodárskej pôdy k pôvodným 130 miliónom ha v EÚ 15, čo je nárast o 30 %. Na základe vstupu do EÚ Slovenská republika vstúpila aj do spoločného vnútorného trhu a prijala Spoločnú poľnohospodársku politiku.

1.2.2 Multifunkčné poľnohospodárstvo a jeho princíp

Trvalo udržateľný rozvoj poľnohospodárstva je predpokladom pre zachovanie, udržiavanie, obnovovanie prírody a obyvateľstva, jeho zdravej výživy, racionálneho využívania prírodných zdrojov a ďalších aktivít orientovaných na zveľaďovanie krajiny. Vstupom našej krajiny do EÚ sa problematika TUR stáva významnejšou z hľadiska dôslednejšieho plnenia environmentálnych a ekologických požiadaviek. V podmienkach slovenského pôdohospodárstva dochádza k významným štrukturálnym zmenám, ktoré sa prispôsobujú spoločnej agrárnej politike EÚ. Ide najmä o procesy transformácie, zmeny v organizačných formách hospodárenia na pôde a spracovania poľnohospodárskych surovín, zmeny vo vlastníckych vzťahoch k pôde, zmeny v zahraničnom agrárnom obchode a i. Zmena charakteru súčasných podnikov na multifunkčné je proces zložitý a komplikovaný. Na prekonanie sebazáchovy podnikov musia manažéri svoje aktivity orientovať na multifunkčnosť v konkrétnom priestore a čase.

Pod multifunkčnosťou sa rozumie predstava, že poľnohospodárstvo, v prírastku produkcie potravín a surovín produkuje aj množstvo iných nekomoditných výstupov, ako sú environmentálna a vidiecka vybavenosť, potravinová bezpečnosť a snaha prispieť k vidieckej životaschopnosti.

Pojem „multifunkčné poľnohospodárstvo“ ako uvádza Fáziková (2005) obsahuje v sebe viac, než je tradičné chápanie poľnohospodárstva ako producenta potravín a surovín.

Ústredným prvkom multifunkčného poľnohospodárstva je:

-
- Krajina: biodiverzita, kultúrne dedičstvo, hodnoty človekom vložené do krajiny, možnosti rekreácie a dostupnosť krajiny, jej vedecká a vzdelávacia hodnota,
 - Potraviny: bezpečnosť a kvalita potravín,
 - Vidiek: vidiecke osídlenie a ekonomické aktivity na vidieku.

Multifunkčné poľnohospodárstvo je široko diskutovaná záležitosť v poľnohospodárskej politike v posledných rokoch. Multifunkčné, teda všestranne zamerané poľnohospodárstvo predstavuje určitý druh moderného poľnohospodárstva, ktoré je strategickým základom súčasnej politiky Európskej únie.

Zoborský (2001) konštatuje, že EÚ presadzuje princíp multifunkčnosti poľnohospodárstva, ktoré sa neorientuje len na produkciu potravín a efektívnosť ich výroby.

Multifunkčnosť je vymedzená tromi základnými činnosťami:

1. produkcia surovín pre priemysel, krmovín a potravín
2. zachovaním vidieckeho prostredia a krajiny,
3. rozvojom sociálnej infraštruktúry v sídelnej štruktúre vidieka.

Prodi (2002) tvrdí, že novovznikajúci vidiek je charakterizovaný novými multifunkčnými podnikmi, silnou regionálnou ekonomikou, novou profesionálnou identitou a sieťami, ktoré spájajú vidiecky a urbanizovaný priestor. Multifunkčnosť, ako dokazujú prípadové štúdie z odlišných regiónov, je ústredná črta týchto zmien, ktorá povoľuje hospodárskym podnikom zapadnúť do nových aktivít, akými sú agroturizmus, produkcia, transformácia a komercializácia kvalitných produktov, manažment krajiny a prírody, produkcia energetických plodín, „farmárčenie na polovičný úväzok“ a nové spoločné opatrenia. Pri tomto zapojení nových aktivít ako celku je možné efektívnejšie čeliť novým požiadavkám vyplývajúcim zo spoločnosti ako celku.

Ako Fáziková (2005) ďalej uvádza, kultúrna krajina, environmentálne funkcie poľnohospodárstva, väzba na vidiecke osídlenie a potravinová bezpečnosť, boli prvkami poľnohospodárskej politiky skôr než bola prijatá koncepcia multifunkčného poľnohospodárstva. Avšak jednotlivé prvky multifunkčnosti boli chápané skôr oddelene. Základným zmyslom koncepcie multifunkčnosti je práve ich spojenie do konzistentného rámca. Multifunkčnosť tiež definuje ako sústavu vzájomne prepojených výstupov z produkčných aktivít, kde určité statky sú súkromné a určité verejné. Ak môžu byť verejné statky produkované výhradne týmito aktivitami, ide o primárne

efekty, ak môžu byť produkované aj inými aktivitami, ide o sekundárne efekty. Primárne a sekundárne efekty môžu byť rozdielne v závislosti od regiónu, od krajiny. Závisia aj od prírodných, kultúrnych, sociálnych a politických podmienok. Primárne efekty poľnohospodárstva majú vzťah ku krajine a jej hodnotám, k bezpečnosti potravín a čiastočne k zabezpečeniu potravinami. Vidiecke osídlenie predstavuje sekundárny efekt.

1.2.3 Európsky model multifunkčného poľnohospodárstva

Podľa Fázikovej (2003) je poľnohospodárstvo v súčasnosti vystavené zvyšujúcemu sa tlaku svetového trhu a súčasne meniacim sa očakávaniam spoločnosti. Výsledkom je:

Tlak svetového aj európskeho spoločenstva na uvoľňovanie obchodu s poľnohospodárskymi komoditami. Toto si súčasne vyžaduje politiku, ktorá bude dlhodobo umožňovať európskym farmárom produkovať vysoko kvalitné a bezpečné potraviny produkované udržateľnými výrobnými metódami, ktoré budú udržiavať diverzitu európskeho poľnohospodárstva a rodinné farmy ako jeho základ.

Narastá záujem obyvateľov Európy o bezpečnosť a kvalitu potravín ako aj o rozvoj technológií ich výroby. Spoločnosť tiež kladie omnoho väčší dôraz na ochranu životného prostredia, starostlivosť o hospodárske zvieratá, udržiavanie krajiny, predchádzanie vysídľovaniu vidieka a potrebu väčšej súdržnosti medzi bohatšími a chudobnejšími regiónmi.

Tieto očakávania sú definované v Agende 2000 ako „Európsky model multifunkčného poľnohospodárstva“.

Európsky model multifunkčného poľnohospodárstva, ktorý prijala EÚ, je rozhodujúcim strategickým rámcom agrárnej a potravinovej politiky SR po roku 2000 a do získania plného členstva v EÚ. Tento model predpokladá zameranie poľnohospodárskej politiky, ktoré sleduje tak ciele odvíjajúce sa od výrobných funkcií poľnohospodárstva a zdravotne neškodných potravín pre obyvateľstvo, ako aj ciele súvisiace s plnením ďalších jeho úloh, ktoré vykonáva v prospech celej spoločnosti, ako je ochrana a zveľaďovanie prírodných zdrojov, udržiavanie kultúrneho rázu krajiny, zachovanie zamestnanosti a vidieckej štruktúry osídlenia. Model multifunkčného poľnohospodárstva zdôrazňuje výrazne aj hľadisko spotrebiteľa: Európsky model zodpovedá prírodným a spoločensko-ekonomickým podmienkam Slovenska, pretože

rešpektuje obmedzenú dostupnosť produktívnych prírodných zdrojov, najmä pôdy, ekologické a kultúrno-spoločenské limity intenzifikácie produkcie, typ a hustotu krajiny. Postupné zavádzanie takéhoto modelu dáva predpoklad i k rastu ekoeфективности odvetvia.

1.2.4 Príčiny poskytovania dotácií do poľnohospodárstva

Dotácie do poľnohospodárstva sa poskytujú z dôvodov nesúlady vo vývoji dopytu a ponuky, ktorý vedie k málo efektívnemu využitiu zdrojov. Je to spôsobené nízkou dopytovou a ponukovou pružnosťou, ktorá je charakteristikou agropotravinárskeho trhu. Jeho fungovanie je ovplyvnené týmito faktormi:

- nízka pružnosť ponuky väčšiny výrobkov,
- nízka dopytová, dôchodková a cenová pružnosť,
- stabilný potravinový dopyt, napriek tomu, že ponuka poľnohospodárskej produkcie sa vyznačuje sezónnosťou, periodicitou a cyklickosťou,
- nákladovo náročné a obmedzené skladovanie väčšiny výrobkov z agropotravinárstva,
- pôsobenie trhových signálov môžu modifikovať klimatické podmienky.

Nízka pružnosť dopytu v našich podmienkach v porovnaní so stabilnými trhovými ekonomikami vyplýva pre časť spotrebiteľov jednak z nevyhnutnosti obmedziť výdaje na potraviny v dôsledku rastu cien ostatných výrobkov (energia, nájomné) a jednak zo substitúcie výrobkov v spotrebnom koši.

Ďalším dôvodom poskytovania dotácií do poľnohospodárstva je významnejšia funkcia poľnohospodárstva ako ochrancu prirodzeného vidieckeho prostredia. Dotácie by mali postupne meniť svoju ekonomickú podstatu od rôznych foriem výrobných dotácií k úhrade produkcie životného prostredia.

Dôležitým dôvodom je aj prirodzený rast podniku sprevádzaný zvyšovaním produkcie. V poľnohospodárskych podnikoch má určité limity v porovnaní s ekonomickými podmienkami ostatných podnikov.

Poskytovanie finančných prostriedkov do poľnohospodárstva je tiež vynútené existenciou nasledujúcich zvláštností poľnohospodárskej výroby:

- poľnohospodárstvo sa vyznačuje vysokým stupňom neistoty v podnikaní,

-
- je potrebné zabezpečenie štrukturálnych a teritoriálnych zmien smerovania výroby, ktoré sú nevyhnutnou potrebou na zvýšenie konkurencieschopnosti a efektívnosti odvetvia,
 - v poľnohospodárstve je badateľný vplyv rozdielnych prírodných a pôdnoklimatických podmienok na výsledky hospodárenia,
 - poľnohospodárska prvovýroba má obmedzené možnosti úhrady nákladov, práce a kapitálu prostredníctvom cien,
 - existencia potreby úhrady mimoprodukčných, krajnotvorných a ekonomických funkcií ako aj podpora zachovania vidieckeho osídlenia a kultúrneho dedičstva.

1.2.5 Spoločná poľnohospodárska politika

Pod Spoločnou poľnohospodárskou politikou (SPP) rozumieme cieľovo orientovanú politiku Európskeho spoločenstva, založenú na komplexnom systéme zásad a nástrojov, vykonávaných relevantnými subjektmi v prospech stanovených objektov tejto politiky na základe pravidiel, vzťahujúcich sa na výrobu, spracovanie a trhovú odbyt stanovených produktov v oblasti vnútorného trhu a tretích krajín.

V dnešnej dobe je citeľná potreba politiky zaoberajúcej sa problémami vidieckych oblastí s dôrazom na ich rôznorodosť. Mariann Fischer Boel, člen Európskej komisie pre poľnohospodárstvo a rozvoj vidieka (2009) tvrdí, že potrebujeme silnú politiku na podporu vyváženého rozvoja vidieckych oblastí, ktoré pokrývajú asi 90 percent nášho územia a sú domovom pre viac ako polovica obyvateľov Európskej únie. Mnohé z týchto oblastí majú obrovský potenciál ako miesta pre život a prácu.

Rumanovská, E. (2006) uvádza, že Spoločná poľnohospodárska politika, ďalej len SPP, patrí k najrozvinutejším politikám Európskej únie a bola zavedená v roku 1962. V súčasnosti SPP predstavuje kompletný program podpory poľnohospodárstva a taktiež patrí k prvým politikám integrovaným na európskej úrovni a práve preto sa považuje za najpevnejší pilier v európskej integrácii.

V článku č.39 druhej hlavy Rímskej zmluvy (zmluva o ES) sú zakotvené ciele SPP:

- zvýšiť produktivitu poľnohospodárstva podporou technického pokroku a zabezpečovaním racionálneho rozvoja poľnohospodárskej výroby a optimálneho využívania výrobných faktorov, najmä pracovnej sily,

-
- zabezpečiť týmto spôsobom primeranú životnú úroveň poľnohospodárov, najmä zvýšením individuálnych príjmov jednotlivcov pracujúcich v poľnohospodárstve,
 - stabilizovať trhy,
 - zabezpečiť riadne zásobovanie,
 - zabezpečiť dodávky spotrebiteľom za primerané ceny.

Fischler (2003) zastáva názor, že po vstupe do Európskej únie majú slovenskí poľnohospodári prístup k obrovskému európskemu trhu s pol miliardou spotrebiteľov. Nie je to však jediná výhoda „To hlavné, čo poľnohospodári zásluhou SPP únie získavajú sú cenová stabilita a vyššie ceny za poľnohospodársku produkciu.“

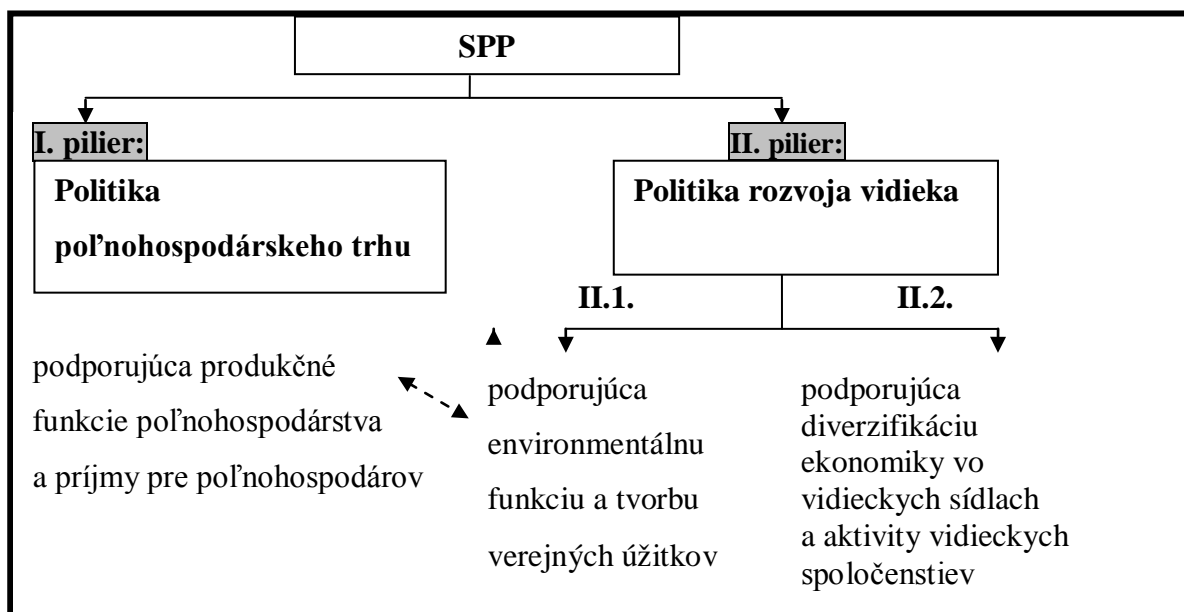
Ako tvrdí Hitiris (2003) SPP, je založená na troch základných princípoch:

- zabezpečenie spoločného trhu odstránením bariér medzi členskými štátmi,
- zvýhodnenie produktov členských štátov a ochrana ich trhu pred nečlenskými štátmi,
- finančná solidarita a spolupráca jednotlivých členských štátov.

Ako uvádza Fáziková (2007), v roku 1962 sa signatárske štáty dohodli na troch zásadách, ktoré platia doteraz:

- Zjednotený trh: Organizácia poľnohospodárskeho trhu je pre každého rovnaká. Každý výrobok sa môže voľne pohybovať vo vnútri spoločenstiev,
- Finančná solidarita: náklady, ktoré kvôli organizácii poľnohospodárskeho trhu vznikajú, sú financované spoločným rozpočtom, respektíve Európskym poľnohospodárskym poradným a záručným fondom,
- Priorita spoločenstva: Ochrana európskeho poľnohospodárstva clami na dovoz poľnohospodárskych výrobkov z tretích krajín.

Vstupom našej krajiny do EÚ je potrebné adaptovať sa na podmienky SPP, ktorá od základu a trvale mení ekonomické rámcové podmienky pre poľnohospodárstvo. (Solíková, 1999).

Obr.2 Spoločná poľnohospodárska politika a jej základné piliere

Zdroj: Fáziková, 2007

Plán rozvoja vidieka 2004-2006 a Sektorový operačný program Poľnohospodárstvo a rozvoj vidieka (SOP–PaRV) 2004-2006 predstavujú významné dokumenty, na základe ktorých sa uskutočňuje podpora projektov investičného i neinvestičného charakteru do poľnohospodárstva ako i podpora znevýhodnených oblastí. Oba dokumenty sa vzájomne dopĺňajú a pokrývajú celé územie Slovenska. V roku 2004 boli schválené Európskou Komisiou. Najdôležitejším nástrojom SPP pre roky 2004-2006 sa stal Európsky garančný a usmerňovací fond (EAGGF), ktorý finančne podporoval Plán rozvoja vidieka a Sektorový operačný program Poľnohospodárstvo a rozvoj vidieka (SOP–PaRV) pre programové obdobie 2004-2006

Sektorový operačný program Poľnohospodárstvo a rozvoj vidieka SR 2004-2006 (usmerňovacia sekcia EAGGF) bol vypracovaný v súčinnosti s Plánom rozvoja vidieka Slovenskej republiky 2004-2006 (garančná sekcie EAGGF). Stratégia plánu sa zameriava na rozvoj multifunkčného poľnohospodárstva v znamení trvalo udržateľného rozvoja vidieka. Tento cieľ je napĺňaný prostredníctvom dvoch priorít zameraných na rozvoj vidieckej ekonomiky a zvýšenie kvality vidieckeho prostredia.

2 Cieľ práce

Cieľom mojej diplomovej práce zhodnotiť dopad využívania prostriedkov z programu SOP PRV 2004 -2006. Projekty realizované v tomto období boli ukončené do roku 2008 a preto je možné zhodnotiť ich reálny dopad na rozvoj vidieka. Z analýzy čerpania a využitia finančných prostriedkov zo Sektorového operačného programu Poľnohospodárstvo a rozvoj vidieka SR pre programovacie obdobie 2004-2006 v podmienkach poľnohospodárskych podnikov v SR boli vybrané podniky, v ktorých sa realizoval hĺbkový prieskum využitia prostriedkov.

Z hlavného cieľa diplomovej práce vyplynuli nasledovné parciálne ciele:

- Zhodnotenie možností využitia prostriedkov SOP PRV
- zhodnotenie čerpania finančných prostriedkov zo SOP na roky 2004-2006
- zhodnotenie dopadu realizovaných projektov na rozvoj vidieka prostredníctvom analýzy rozhovorov s vybranými poľnohospodárskymi spoločnosťami
- návrh odporúčaní vyplývajúcich zo zhodnotenia

3 Metodika práce

Práca vychádza z poznatkov získaných štúdiom odborných publikácií, slovenských a zahraničných, ako aj z vlastných skúseností nadobudnutých počas štúdia.

Vo vlastnej práci boli použité informácie z primárnych zdrojov (rozhovory s predstaviteľmi vybraných podnikov) a zo sekundárnych zdrojov – dokument SOP PRV (referencia), Buchta, referencia, údaje o implementácii z PPA k 31.12.2009 pri spracovaní vlastnej práce.

Predkladané údaje a informácie v bakalárskej práci boli získané z týchto zdrojov:

- internetové stránky
- štatistické ročenky
- výskumné správy
- vedecké a odborné časopisy
- dokumenty uverejnené: Ministerstvom pôdohospodárstva SR, Ministerstvom výstavby a regionálneho rozvoja SR, Ministerstvom hospodárstva SR, Výskumným ústavom ekonomiky poľnohospodárstva a potravinárstva, ktoré sú dostupné verejnosti. Dôležitý zdroj informácií tvorili údaje získané z výskumných správ vypracovaných z Pôdohospodárskej platobnej agentúry.

Pri vypracovaní diplomovej práce bol použitý nasledovný postup:

- V prehľade je spracovaný súhrn poznatkov a názorov o riešenej problematike na základe štúdia dostupných domácich a zahraničných zdrojov.
- V prvej časti vlastnej práce sú spracované alternatívy získavania finančných prostriedkov so zameraním na Sektorový operačný program Poľnohospodárstvo a rozvoj vidieka SR 2004-2006 a je zhodnotený proces implementácie v Slovenskej republike.
- V druhej časti vlastnej práce je analýza rozhovorov so zástupcami podnikov Nitrianskeho kraja, vybraných na základe najvyšších pridelených nenávratných finančných príspevkov v rámci Sektorového operačného programu Poľnohospodárstvo a rozvoj vidieka SR 2004-2006, s cieľom zistiť ako podniky využili finančné prostriedky zo SOP PRV 2004 – 2006 a aký bol dopad na rozvoj vidieka v Nitrianskom kraji.

Analýza rozhovorov s vybranými podnikmi:

Cieľom rozhovorov bolo zistiť, ako vybrané podniky využili finančné prostriedky zo Sektorového operačného programu Plánu rozvoja vidieka na roky 2004 – 2006 a aký to malo dopad na rozvoj vidieka.

Štruktúra otázok: štrukturovaný rozhovor s 20 otázkami, z ktorých 4 otázky sú uzavreté. Prvé 4 otázky slúžili na stručnú charakteristiku podniku a jeho zamerania a ostatné otázky sa týkali dopadu realizovaných projektov na lokálny rozvoj vidieka.

Výber výskumnej vzorky bol vykonaný nasledovným spôsobom:

- 1, V prvom rade som zhodnotila pridelovanie prostriedkov jednotlivým firmám a v rámci Nitrianskeho kraja som vybrala podniky s najvyššími získanými príspevkami.
- 2, Vybrala som 19 respondentov, z ktorých sa však dve firmy zrušili a jedna firma zmenila svoje zameranie (z prvovýroby prešla na obchod).
- 3, Z oslovených 16 respondentov bolo ochotných odpovedať len 6 respondentov, pričom oslovenie prebehlo trikrát. Respondenti, ktorí neboli ochotní odpovedať, prejavili obavy z typu otázok o využití získaných financií.
- 4, Z dôvodu anonymity nie sú uvedené pravé názvy firiem, názvy boli vymyslené.

Pri riešení skúmanej problematiky, napĺňaní cieľa práce a spracovávaní podkladových údajov som použila metódu vedeckej abstrakcie najmä pri získavaní teoretických podkladov a analyticko – syntetickú metódu, ktorá bola využitá pri zhrnutí jednotlivých častí do celku. Metóda vedeckej abstrakcie sa vzťahuje na obsah celej práce, tak na teoretickú ako aj na analytickú časť. Podstatou vedeckej abstrakcie je abstrahovanie menej dôležitých, respektíve nepodstatných informácií od množstva informácií, ktoré majú priamy alebo nepriamy vzťah k riešenému problému.

4 Vlastná práca

4.1 Možnosti využitia prostriedkov SOP PaRV 2004 – 2006

SOP PaRV aj PRV boli financované z EAGGF, tematicky nadväzovali na predvstupový nástroj SAPARD. Sektorový operačný program „Poľnohospodárstvo a rozvoj vidieka“ (SOP-PaRV) predstavuje rozpracovanie jednej z prioritných osí Národného rozvojového plánu Slovenskej republiky za obdobie rokov 2004-2006, schválený vládou SR. SOP-PaRV sa zemepisne vzťahuje na oblasti spadajúce pod Cieľ 1, t.j. západné Slovensko (Trnavský, Trenčiansky, Nitriansky kraj), stredné Slovensko (Žilinský, Banskobystrický kraj) a východné Slovensko (Prešovský, Košický kraj). SOP-PaRV nadväzuje na opatrenia programu SAPARD č. 1, 2, 4, 5, 7, 8, 9.

SWOT analýza SOP-PaRV a identifikácia kľúčových problémov poskytli základ pre stanovenie cieľov priorit a opatrení potrebných k dosiahnutia programových cieľov. Hlavným cieľom programu bolo posilniť multifunkčné poľnohospodárstvo a trvalo udržateľný a vyrovnaný vidiecky a regionálny rozvoj. Téma udržateľnosti sa prelína s prioritami a rešpektuje dôležitosť ekonomickej, spoločenskej a environmentálnej udržateľnosti. Rovnako sú v rámci priorit zachytené otázky rovnosti príležitostí a sociálnej inklúzie. Kombinácia opatrení v rámci štyroch špecifických cieľov adresuje všetky kľúčové problémy pre programovú oblasť. V nižšie uvedenej schéme (obr. 5) sú charakterizované jednotlivé ciele, priority a opatrenia programu.

Hlavný cieľ

Posilniť multifunkčné poľnohospodárstvo a trvalodržateľný rozvoj vidieka

Špecifické ciele

1. Zvýšiť výkonnosť poľnohospodárskej výroby s dôrazom na ochranu životného prostredia a starostivosť o zvieratá, zlepšiť spracovateľskú štruktúru poľnohospodárskych a rybích výrobkov, zabezpečiť potravinovú
2. Zlepšiť kvalitu života vidieckeho obyvateľstva pomocou nárastu životnej úrovne, vytvoríť vhodné spoločenské prostredie, rozvíjať ekonomické činnosti
3. Zlepšiť súčasnú situáciu rozdrobenosti pozemkového vlastníctva
4. Zvýšiť absorpčnú kapacitu pomocou odoborného vzdelávania

Priorita 1 - Podpora produktívneho poľnohospodárstva

Priorita 2 - Podpora trvalodržateľného rozvoja vidieka

Opatrenie 1.1 Investície do poľnohospodárskych podnikov

Opatrenie 1.2 Zlepšenie spracovania a predajnosti poľnohospodárskych produktov

Opatrenie 2.1 Trvalodržateľné lesné hospodárstvo a rozvoj lesníctva

Podopatrenie 2.1.1 Investície na zlepšenie a racionalizáciu pestovania a ochrany lesa, ťažby, primárneho spracovania dreva a predaja surového dreva a iných produktov lesa (ziskové

Podopatrenie 2.1.2 Verejnoprospešné investície (neziskové investície)

Opatrenie 2.2 Rybné hospodárstvo (financované z FIFG)

Podopatrenie 2.2.1 Spracovanie rýb a propagácia rybích výrobkov

Podopatrenie 2.2.2 Akvakultúra

Opatrenie 2.3 Podpora prispôsobenia a rozvoja vidieckych oblastí

Podopatrenie 2.3.1 Pozemkové úpravy

Podopatrenie 2.3.2 Diverzifikácia poľnohospodárskych činností

Opatrenie 2.4 Vzdelávanie

Opatrenie 2.5 Technická pomoc

Obr. 3 Ciele, priority a opatrenia SOP-PaRV 2004 – 2006

Zdroj: Spoločná poľnohospodárska politika, 2009

4.2 Zhodnotenie čerpania finančných prostriedkov zo SOP PaRV na roky 2004-2006

Tab. 1 Schválené projekty k jednotlivým opatreniam SOP PaRV 2004 - 2006

Zdroj: vlastné spracovanie

Názov priority / opatrenia	Počet schválených projektov k 31.12.2009
Priorita 1: Podpora produktívneho poľnohospodárstva	
Opatrenie 1.1: Investície do poľnohospodárskych podnikov	928
Opatrenie 1.2: Zlepšenie spracovania a predajnosti poľnohospodárskych produktov	165
Priorita 2: Podpora trvalo udržateľného rozvoja vidieka	
Opatrenie 2.1: Udržateľné hospodárenie v lesoch a rozvoj lesníctva	140
Podopatrenie 2.1.1 Investície na zlepšenie a racionalizáciu pestovania a ochrany lesa, ťažby, prvotného spracovania a predaja surového dreva a ostatnej lesnej produkcie	44
Podopatrenie 2.1.2 Verejnoprospešné investície	96
Opatrenie 2.2: Rybné hospodárstvo	20
Podopatrenie 2.2.1 Spracovanie rýb a propagácia výrobkov z rýb	8
Podopatrenie 2.2.2 Akvakultúra	12
Opatrenie 2.3: Podpora prispôsobovania a rozvoja vidieckych oblastí	320
Podopatrenie 2.3.1 Pozemkové úpravy	232
Podopatrenie 2.3.2 Diverzifikácia poľnohospodárskych činností	88
Opatrenie 2.4: Vzdelávanie	76
Opatrenie 2.5: Technická pomoc	36
Spolu	1685

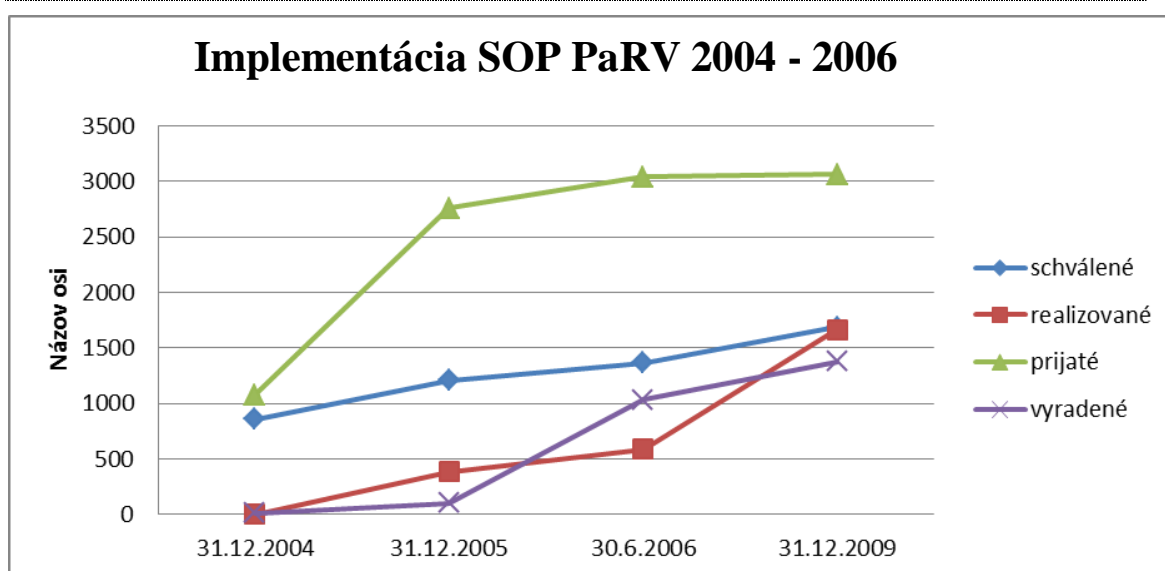
K 31.12.2009 bolo v rámci SOP PaRV schválených 1685 projektov. Z hľadiska počtu projektov bolo k 31.12.2009 najviac schválených za opatrenie 1.1 Investície do poľnohospodárskych podnikov (928) a opatrenie 2.3 Podpora prispôsobovania a rozvoja vidieckych oblastí. (320). Najmenej to bolo pre opatrenie 2.2: Rybné hospodárstvo (20) a opatrenie 2.5: Technická pomoc (36).

Analýzy ukazujú, že z priestorového hľadiska sú problémy s implementáciou projektov programu Sapard a SOP PaRV akútnejšie v ekonomicky zaostalejších oblastiach. Objem schválených prostriedkov z verejných zdrojov činil k 31.12.2009 = 254,748 mil. € prepočítané vtedajším kurzom 1 euro = 38 Sk, (z toho z ES 176,360 mil. €). Podiel objemu schválených verejných zdrojov tak k uvedenému termínu predstavoval 82 %.

Z hľadiska čerpania prostriedkov najväčšiu absorpciu finančných prostriedkov k 31.12.2009 vykazovalo opatrenie 1.1 Investície do poľnohospodárskych podnikov (124,904 mil. €) a opatrenie 1.2 Zlepšenie spracovania a predajnosti poľnohospodárskych výrobkov (61,737 mil. €). Najmenej to bolo pre opatrenie 2.2: Rybné hospodárstvo (2,516 mil. €) a Opatrenie 2.4: Vzdelávanie (2,052 mil. €).

Prijatých bolo 3063 projektov v celkovej hodnote 497,084 mil. € verejných zdrojov, čo predstavovalo 194 % z celkových finančných limitov za celé programovacie obdobie 2004 – 2006, reálne vyplatené bolo 97% z celkových finančných limitov.

Najviac projektov bolo prijatých v Nitrianskom, Banskobystrickom a Trnavskom kraji.

Obr. 4 Implementácia SOP PaRV 2004 – 2006
Zdroj: upravené o údaje k 31.12.2009, podľa Buchta (2007)

ANALÝZA IMPLEMENTÁCIE SOP PaRV – SCHVÁLENÉ PROJEKTY k 31.12.2009

Tab. 2 Počet schválených projektov, celková suma alokovaných príspevkov a alokované finančné prostriedky v prepočte na hektár poľnohospodárskej pôdy v jednotlivých krajoch
Zdroj: Vlastné spracovanie

kraj	Počet projektov	Celková suma alokovaných príspevkov v mil. €	Prepočet alokovaných fin. prostriedkov na hektár poľnohospodárskej pôdy v €
Banskobystrický kraj	228	34,266	80
Bratislavský kraj	268	32,113	340
Košický kraj	212	26,834	80
Nitriansky kraj	357	60,763	130
Prešovský kraj	162	30,656	100
Trenčiansky kraj	106	18,484	100
Trnavský kraj	213	36,811	130
Žilinský kraj	139	14,822	60
spolu	1 685	254,748	100

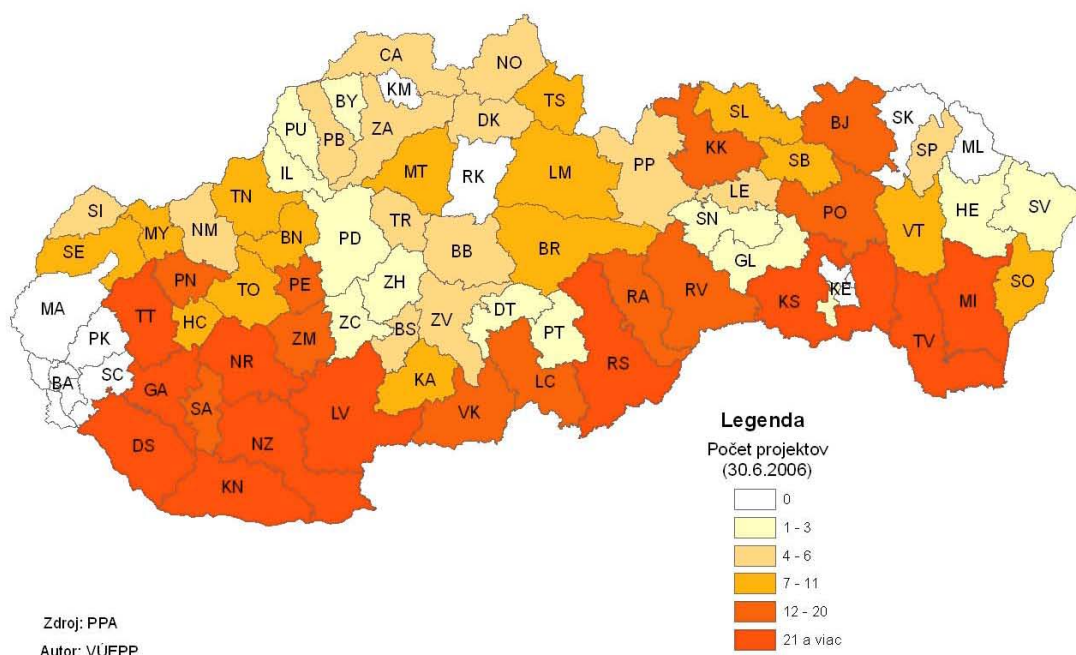
K 31.12.2019 bolo schválených celkovo 1 637 projektov, pričom najviac projektov bolo podaných v Nitrianskom kraji (357) a keď nezapočítame Bratislavský kraj, kde boli podané veľké, národné projekty, tak druhým krajom, kde bolo podaných najviac projektov (224) bol Bratislavský kraj. Najmenej to bolo v Trenčianskom (106) a v Žilinskom kraji (138). Najviac finančných prostriedkov, na základe projektov bolo aplikovaných taktiež do Nitrianskeho kraja (60,763 mil. €) a Trnavského kraja so sumou 36,811 mil. €. Po prepočte alokovaných finančných prostriedkov na hektár poľnohospodárskej pôdy možno dôjsť k záveru, že najviac to bolo práve pre Bratislavský kraj, ktorý podával národné projekty, až 340 €/ha, ďalej to bolo pre Nitriansky a Trnavský kraj so sumou 130 €/ha. Najmenej alokovaných finančných prostriedkov v prepočte na hektár poľnohospodárskej pôdy bolo pre Žilinský kraj so sumou 60 €/ha.

Dominantou Nitrianskeho kraja bolo opatrenie 1.1 s počtom poskytnutých finančných prostriedkov 34,530 mil. € pre opatrenie 1.2 to bolo 23,290 mil. €

Opatrenie 1.1 - Investície do poľnohospodárskych podnikov

Do 31. 12. 2009 bolo schválených 928 projektov opatrenia 1.1 od 775 podnikateľských subjektov. Najviac projektov sa schválilo do Nitrianskeho (269 projektov) a Trnavského (154 projektov) kraja. V Nitrianskom kraji tvorili projekty opatrenia 1.1 až 75 % všetkých projektov alokovaných do tohto kraja, to znamená, že toto opatrenie je v rámci kraja výrazne dominantné (podobne je tomu i v Trnavskom kraji, kde opatrenia 1.1 tvoria 72 % všetkých projektov z tohto kraja). Naopak najnižší podiel projektov (54) tohto opatrenia bolo v Žilinskom kraji (6 %). Ako už bolo naznačené zo schválených 928 projektov opatrenia 1.1 bolo najviac projektov (29 %) z Nitrianskeho kraja (každý tretí projekt v rámci tohto opatrenia bol z tohto kraja).

**Rozloženie schválených projektov SOP
(Opatrenie 1.1 - Investície do poľnohospodárskych podnikov) podľa okresov SR**

Obr. 5 Rozloženie schválených projektov SOP podľa okresov SR, opatrenie 1.1

Zdroj: www.apa.sk

Ako poznamenal Buchta (2007): “Priestorová koncentrácia do južných regiónov bola opäť výraznejšia ako regionálne vychýlenie do západných regiónov. “*V porovnaní s regionálnym rozložením projektov opatrenia 1 v programe Sapard bola regionálna vychýlenosť projektov opatrenia 1.1 SOP do západných a južných regiónov nižšia a to vo všetkých právnych formách beneficentov*“.

V rámci tohto opatrenia sa najviac finančných prostriedkov alokovalo do Nitrianskeho kraja (34,530 mil. €) i Trnavského kraja (22, 084 mil €) a najmenej do Žilinského kraja (5,539 mil. €) a Trenčianskeho (8,304 mil. €).

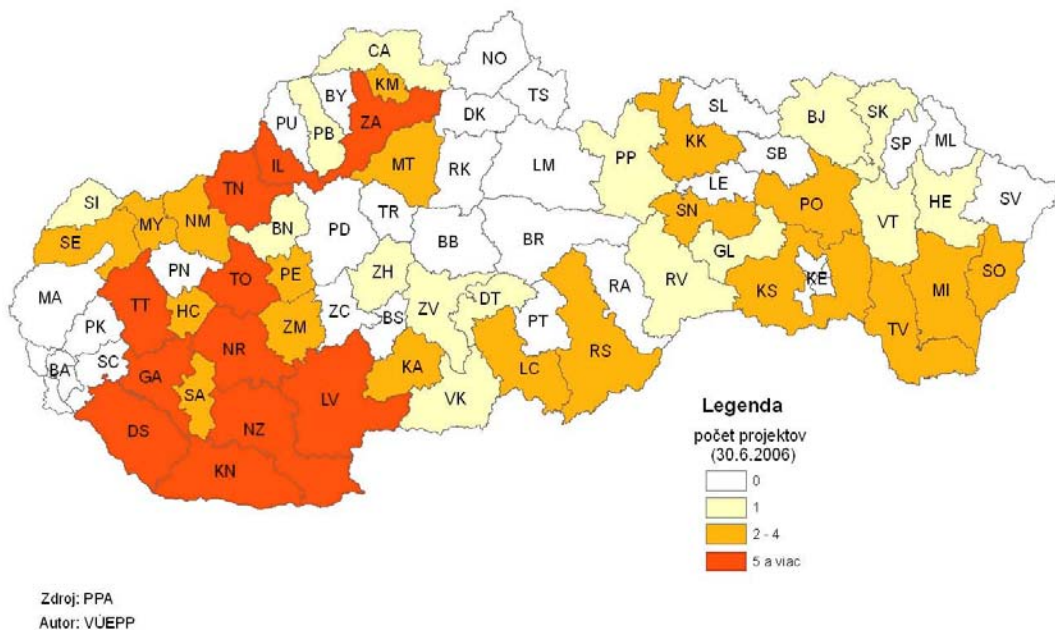
Opatrenie 1.2 - Zlepšenie spracovania a prodajnosti poľnohospodárskych produktov

K 31.12.2009 bolo schválených 165 projektov od 124 podnikateľských subjektov. Na jedného beneficenta pripadlo 1,3 projektu (v programe Sapard pri tomto opatrení pripadlo 2,7 projektov na jedného beneficenta (Buchta, 2007)). V SOP sa

oproti Sapardu výrazne znížila koncentrácia viacerých projektov do jedného podnikateľského subjektu. Najviac projektov pripadalo na Nitriansky kraj. V Žilinskom (na jedného beneficianta pripadlo 2,2 projektov) a Nitrianskom (1,5) kraji bola uvedená koncentrácia vysoká.

Z celkového počtu 165 projektov ich bolo najviac (32,9 %) v Nitrianskom (52) (každý tretí projekt v rámci tohto opatrenia bol z tohto kraja) a v Trnavskom (18,1 %) kraji (30) (každý piaty projekt bol z Trnavského kraja). Najvyššia regionálna koncentrácia počtu projektov sa presadila do regiónov juhozápadného Slovenska. Najmenej projektov pre toto opatrenie bolo pre Banskobystrický, Prešovský a Žilinský kraj s počtom projektov 14.

Rozloženie schválených projektov SOP (Opatrenie 1.2 - Zlepšenie spracovania a predajnosti poľnohospodárskych produktov) podľa okresov SR

Obr. 6 Rozloženie schválených projektov SOP podľa okresov SR, opatrenie 1.2
Zdroj: www.apa.sk

V rámci tohto opatrenia sa najviac finančných prostriedkov alokovalo do Nitrianskeho kraja (23,290 mil. €) i Trnavského kraja (9,357 mil. €) a najmenej do Žilinského kraja (1,530 mil. €) a Košického kraja (5,776 mil. €).

Opatrenie 2.1 - Lesníctvo spolu

Pri kumulácii ziskových a neziskových opatrení v lesníctve bolo ku koncu júna 2009 schválených 140 projektov do 111 podnikateľských subjektov (na jeden projekt pripadlo 1,2 beneficienta). Celková suma nakumulovaná na schválené projekty tohto opatrenie bola 12,107 mil. € Najviac projektov sa schválilo do Žilinského kraja (43) v sume 3,150 mil. € a Prešovského (42) kraja, kde bolo najviac pridelených finančných prostriedkov v rámci celého opatrenia a to v sume 3,688 mil. € Alokované zdroje smerovali predovšetkým na sever a východ Slovenska. Najmenej projektov bolo pre Nitriansky kraj (1) v celkovej sume 3,688 mil. €, pričom v rámci Trnavského kraja nebol podaný žiadny projekt.

Toto opatrenie bolo rozdelené do dvoch podopatrení, a to: Podopatrenie 2.1.1 Investície na zlepšenie a racionalizáciu pestovania a ochrany lesa, ťažby, prvotného spracovania a predaja surového dreva a ostatnej lesnej produkcie. V rámci tohto podopatrenia bolo podaných s celkovou alokovanou sumou 3,966 mil. € a Podopatrenie 2.1.2 Verejnoprospešné investície s celkovou alokovanou sumou 8,142 mil. €, čo bolo o takmer o polovicu viac ako v podopatrení 2.1.1.

Opatrenie 2.2 - Rybné hospodárstvo

K 31.12.2009 bolo zaznamenaných 20 projektov k opatreniu Rybné hospodárstvo. Najviac projektov bolo podaných v Žilinskom a Trnavskom kraji s počtom 6 a najmenej v Trenčianskom a Prešovskom, kde to bolo len po jednom projekte, pričom Banskobystrický kraj nepodal žiaden projekt. Najviac prostriedkov bolo pridelených Trnavskému kraju v sume 0,903 mil. € a tiež Žilinskému v sume 0,592 mil. € a najmenej to bolo pre Prešovský v hodnote 0,121 mil. € a Trenčiansky kraj 0,259 mil. € V rámci tohto opatrenia máme ešte dve ďalšie podopatrenia a to: Podopatrenie 2.2.1 Spracovanie rýb a propagácia výrobkov z rýb, kde bolo prijatých spolu 8 projektov v celkovej hodnote 1,147 mil. € a Podopatrenie 2.2.2 Akvakultúra kde bolo prijatých 12 projektov v sume 1,368 mil. €

Opatrenie 2.3 - Podpora prispôsobovania a rozvoja vidieckych oblastí

V rámci tohto opatrenia bolo prijatých 320 projektov v nakumulovanej sume 45,752 mil. € Najviac projektov bolo prijatých, ak nerátame Bratislavský kraj s počtom 232 národných projektov v celkovej sume 26,433 mil. € v Žilinskom s počtom 18 projektov a Trnavskom i Banskobystrickom kraji s počtom 16 projektov. Najmenej to bolo pre Prešovský kraj (6) a Košický kraj (9). Najviac prostriedkov išlo do Trnavského kraja (4,387 mil. €) a Žilinského kraja (3,907 mil. €) a najmenej do Košického kraja (1,425 mil. €) a Nitrianskeho kraja (1,993 mil. €). Toto opatrenie má taktiež dve podopatrenia: Podopatrenie 2.3.1 Pozemkové úpravy a Podopatrenie, kde boli podané len národné projekty za Bratislavský kraj (232 projektov) a 2.3.2 Diverzifikácia poľnohospodárskych činností, kde bolo spolu podaných 88 projektov v celkovej hodnote 19,319 mil. €

Opatrenie 2. 4 Vzdelávanie

Do 31.12.2009 bolo do tohoto opatrenia 2.4 bolo schválených 72 projektov od 23 subjektov, na jeden subjekt pripadlo 3,1 projektov. Najviac týchto projektov bolo schválených v Banskobystrickom (30 projektov, t. j. 42 %) a Nitrianskom (21 projektov, t. j. 29,1 %) kraji. Najmenej projektov v rámci tohoto opatrenia bolo z Prešovského a Žilinského kraja, pričom z Trnavského kraja nebol podaný žiaden projekt. Najviac finančných prostriedkov bolo alokovaných do Banskobystrického kraja (0,993 mil. €) a tiež Nitrianskeho kraja (0,584 mil. €) a najmenej do Prešovského (0,074 mil. €) a Žilinského kraja (0,079 mil. €), pričom do Trnavského nešli žiadne prostriedky. Dochádza tu k väčšinovej priestorovej koncentrácii na juh a východ. Celkovo bolo na toto opatrenie poskytnutých 2,052 mil. €

Opatrenie 2. 5 Technická pomoc

V rámci opatrenia 2.5 bolo schválených 36 projektov. Do 31.12.2009 bol schválený objem financií z verejných zdrojov na opatrenie 2.5 v hodnote 5,680 mil. € z toho 4,260 mil. € bolo z ES. Limit verejných výdavkov na obdobie 2004 – 2006 činil 8,542 mil. € tzn. že objem schválených verejných zdrojov činil k tomuto termínu 66,5

% z plánovaného limitu. Opatrenie 2.5 z hľadiska nakontrahovaných zdrojov vykazuje značné rezervy.

Schválené projekty SOP PaRV – súhrn

Z celkového počtu desiatich opatrení malo deväť regionálny rozmer (ich implementácia sa realizovala v rôznych regiónoch SR). Do 31.12.2009 sa najviac schválených projektov skoncentrovalo do opatrenia 1.1 (928 projektov, t. j. 55 %) a opatrenia 1.2 (165 projektov, t. j. 10%). Schválené projekty z týchto dvoch opatrení činili dve tretiny (65 %) z celkového počtu 1 685 schválených projektov, tzn. že z hľadiska počtu projektov priorit 1 (Podpora produktívneho poľnohospodárstva, t. j. opatrenie 1.1 a 1.2) tvorila dve tretiny všetkých projektov SOP. Najviac projektov (21,8 % - sa koncentrovalo do Nitrianskeho, tzn. že každý piaty schválený projekt programu SOP PaRV (opatrenia 1.1 až 2.4) bol z Nitrianskeho kraja. Tento kraj má v počte schválených projektov dominantné postavenie. Najsilnejšie postavenie projektov bolo predovšetkým na západe a juhu Slovenska, čo sa preukázalo najmä pri opatreniach č.1.1, 1.2, 2.2.2 a 2.3.2.

Analýza preukázala nerovnováhu priestorovej alokácie prostriedkov, čo môže viesť k rozširovaniu disparít v rámci regionálneho vývoja v poľnohospodárstve medzi východným a západným Slovenskom a ťiž severným a južným Slovenskom.

Z regionálneho pohľadu je vidieť, že väčšina prostriedkov alokovaných na opatrenia 1.1 a 1.2 (ktoré tvoria 2/3 všetkých alokovaných prostriedkov) sa realizovala v Nitrianskom a Trnavskom kraji, kde je poľnohospodárska výroba dôležitá, ale ak sa pozrieme na opatrenie zamerané na rozvoj vidieka (Opatrenie 2.3: Podpora prispôsobovania a rozvoja vidieckych oblastí), je vidieť, že poľnohospodári z NR nemali záujem o takéto projekty, a teda sa skôr orientujú na produkčnú funkciu ako na ostatné funkcie (environmentálna, sociálna a i.), ktoré by poľnohospodárstvo malo na vidieku spĺňať.

SOP PaRV sa z hľadiska vymedzených priorit viac koncentruje na podporu produktívneho poľnohospodárstva a rozvoj podnikateľskej konkurencieschopnosti ako na podporu priestorového rozvoja vidieka a regionálneho vyrovnávania.

4.3 Popis výskumnej vzorky – vymyslené názvy, charakteristika

1, Agro-rieka s. r. o.: - obhospodaruje 1650 ha poľnohospodárskej pôdy
Zameranie: - zameriava sa na prvovýrobu
Zameranie projektov: - podporu produktívneho poľnohospodárstva
- nákup poľnohospodárskej techniky pre rastlinnú výrobu
Dôvod vypracovania projektu: z vlastnej analýzy a následnej potreby inovácie.

2, Šampiánovňa a.s.: - nemá ornú pôdu
Zameranie: - zaoberá sa pestovaním šampiňónov v pestovných halách
na výmere 15 000 m²
Zameranie projektov: - používanie nových moderných technológií
- nové technologické linky
- nový systém riadenia, merania a regulácie prevádzky
Dôvod vypracovania projektu: z vlastnej iniciatívy na základe spolupráce s inou firmou
na medzinárodnej úrovni, s ktorou spracovali celý
koncept rozšírenia výroby

3, Mlyn a.s.: - nemá ornú pôdu
Zameranie: - výroba mlynských výrobkov,
- výroba krmných zmesí
- skladovanie obilovín
Zameranie projektov: - rekonštrukcia technológie obilných síl
- vybavenie laboratória
- modernizácia mlynskej technológie
- doplnenie vozového parku

Dôvod vypracovania projektu: na základe výzvy Ministerstva pôdohospodárstva –
Operačný program 1-2 Poľnohosp. a rozvoj vidieka.
Projekt vypracovali s externou poradenskou firmou.

4. Družstvo Kukučka: - obhospodaruje 1140,31 ha poľnohospodárskej pôdy
Zameranie: - rastlinná výroba - pestovanie obilnín a olejní,
- živočíšna výroba - predovšetkým výroba mlieka
Zameranie projektov: - obnova a rozšírenie strojového parku
- ochranu podzemných vôd a zníženie znečisťovania
životného prostredia
- zvýšenie produktivity práce a efektívnosti výroby
- zvýšenie noriem obsluhy v ŽV
Dôvod vypracovania projektu: na základe výzvy Ministerstva pôdohospodárstva
spolupracovali s podadenskou firmou, ktorá im
vypracovala projekt

5. Družstvo Olejkár: - 5000 ha,
Zameranie: - v rastlinná výroba - pestovanie obilnín a olejní
Zameranie projektov: - rozšírenie produkcie o živočíšnu výrobu
- nákup strojov a technológie
Dôvod vypracovania projektu: na základe výzvy Ministerstva pôdohospodárstva

6. Poľnohospodár s.r.o.: - 630 ha,
Zameranie: - v rastlinná výroba - pestovanie obilnín, olejní,
okopanín a kukurice
Zameranie projektov: - modernizácia
- zvýšenie technologickej úrovne
Dôvod vypracovania projektu: na základe výzvy Ministerstva pôdohospodárstva

4.4 Zhodnotenie dopadu realizovaných projektov na rozvoj vidieka prostredníctvom analýzy rozhovorov s vybranými poľnohospodárskymi spoločnosťami

Dôvody inovácie

Pri prvých dvoch firmách vznikol podnet z vlastnej iniciatívy v podobe analýzy a následnej potreby inovovať – jednou z firiem bola Agro Rieka s.r.o., ktorá sa zamerala v projekte na podporu produktívneho poľnohospodárstva a nákup poľnohospodárskej techniky pre rastlinnú výrobu a druhá Šampiónovňa a.s., ktorá bola v projektoch zameraná na použitie nových moderných technológií, technologických liniek, systému riadenia, merania a regulácie celej prevádzky. Ako sa vyjadril predstaviteľ Šampiónovne a.s.: „Spolupracovali sme s firmou so sídlom v Holandsku, ktorá sa na danú oblasť špecializuje. S touto firmou sme spracovali celý odborný koncept možností rozšírenia prevádzky. Prípravu samotného projektu formálne náležitosti, analýzy, súťaže a pod. sme si zastrešovali sami a nespolupracovali sme s poradenskou firmou...“

Tým, že potreba inovovať vznikla z vlastnej iniciatívy a nie len z podnetu „brať, keď dávajú“ sa preukázalo práve na ich spolupráci na medzinárodnej úrovni. Prehĺbenie spolupráce so zahraničnými partnermi a realizácia projektu sa odzrkadlili na zvýšení zamestnanosti o 15% a na zvýšení produktivity práce.

Štyri zo šiestich firiem uviedli, že sa rozhodli inovovať na základe výzvy – preukázalo sa, že potreba inovovať neprichádza z vlastnej potreby „zdola-nahor“, ale na základe možnosti získať prostriedky „zhora-nadol“ (či už podnetom bola výzva z MPRV SR alebo podnet prišiel od poradenskej spoločnosti).

Vplyv na zamestnanosť a produktivitu práce

Realizovaním projektov v 3 firmách sa znížila zamestnanosť a dve si udržali rovnaký počet. Uviedli, že im nešlo o zvýšenie zamestnanosti, ale skôr o skvalitnenie pracovnej sily. Jedine Šampiónovňa s.r.o. zvýšila zamestnanosť aj produktivitu práce, lebo diverzifikovali výrobu. Poľnohospodár s.r.o., ktorý sa v projektoch zameral na modernizáciu a zvýšenie technologickej úrovne, a ktoré boli vypracované z podnetu vyhlásenia výzvy uviedol, že modernizácia a kvalitnejšie vybavenie prispelo k zníženiu stavu jeho zamestnancov. Z dôvodu technologicky vyspelejších zariadení však musel prijať nových avšak kvalifikovanejších zamestnancov. Napriek tomu jeho celková

zamestnanosť mierne klesla. V súčasnosti táto firma rozširuje svoju rastlinnú výrobu aj o živočíšnu a má skôr rozvojový charakter. Zo šiestich výskumných vzoriek mali len dve firmy rozvojový charakter a to Poľnohospodár s.r.o. a Šampiónovňa s.r.o.

Tieto príklady naznačujú, že zamestnanosť na vidieku sa zvyšuje skôr diverzifikáciou ako modernizáciou techniky.

Všetky firmy uviedli, že sa znížilo pracovné zaťaženie zamestnancov, pretože nové technológie a techniky vyžadujú skôr kvalifikovanejšiu obsluhu a menej manuálnu pracovnú silu.

Produktivita práce sa zvýšila vo všetkých podnikoch, u Poľnohospodára s.r.o. to bolo dokonca o viac ako 50%.

Pozícia na trhu

Pozícia na trhu z ekonomického pohľadu sa zlepšila u štyroch firmami Mlyn a.s. dokonca rozšíril spoluprácu v dodávateľsko-odberateľských vzťahoch v rámci EU (CZK, HU, PL) Šampiónovňa s.r.o. taktiež rozšírila svoju spoluprácu na medzinárodnú úroveň, čím sa snažili o zvýšenie konkurencieschopnosti a zlepšenie pozície na trhu. Družstvo Kukučka a Poľnohospodár s.r.o. rozšírili regionálnu aj medziregionálnu spoluprácu s inými firmami v rámci dodávateľsko-odberateľských vzťahov. Agro Rieka s.r.o. a Družstvo Olejkár si udržali pozície na trhu.

Environmentálne hľadisko

Ekologický dopad projektov u piatich firmami bol výrazne pozitívny, znížilo sa zaťaženie životného prostredia a vyrábalo sa ekologickejšie. Projekty Agro Rieky s.r.o. sa zaťaženia životného prostredia netýkali.

Lokálna spolupráca

Na otázku lokálnej spolupráce sa jedine Poľnohospodár s.r.o. vyjadril, že dost ťúžko a často spolupracuje so samosprávou (pr. zimná údržba ciest, a i.), čo niekedy samospráva aj zneužíva. Ostatné firmy vôbec nespupracujú so samosprávou. Lokálna politika by sa mala teda orientovať aj na budovanie spolupráce, čo môže viesť k zmene ich stabilizačného charakteru k rozvojovému.

Pri otázke, či tieto opatrenia podporujú skôr lokálny rozvoj alebo kde by videli ich medzery a možnosti zlepšenia sa všetky firmy vyjadrili, že opatrenia podporujú rozvoj daného regiónu, teda lokálny rozvoj. Šampiónovňa s.r.o. poznamenala, že tieto

opatrenia určite podporujú lokálny rozvoj ako z hľadiska zamestnanosti, tak z hľadiska využitia domácich surovín. Do určitej miery môžu dopomôcť tiež k atraktivite na zvýšenie možnosti rozvoja cestovného ruchu. Napriek tomu, že ostatné firmy tiež deklarujú príspevok k lokálnemu rozvoju, tak sa to výrazne neprejavilo ani v zamestnanosti, ani v environmentálnej oblasti.

Pri otázke, či firmy využívajú aj súčasné fondy odpovedali kladne Agro Rieka s.r.o., Družstvo Kukučka, Družstvo Olejkár a Poľnohospodár s.r.o., ide však predovšetkým o modernizáciu, nákup novej techniky a zvýšenie produkcie výroby. Šampiónovňa s.r.o. a Mlyn a.s. v súčasnosti nevyužívajú žiadne fondy. Možnosti zlepšenia procesov implementácie vidia opýtaní v znížení byrokracie, ktorá častokrát komplikuje vypracovanie projektov.

5. Návrh odporúčaní vyplývajúcich zo zhodnotenia

Zamestnanosť na vidieku sa zvýšila skôr diverzifikáciou ako modernizáciou techniky. To vidieť na firme Šampiánovňa, ktorá priniesla rozvoj pre svoj región diverzifikáciou svojej výroby a podporila tak rozvoj zamestnanosti o 15%. projekt tejto firmy mal skôr rozvojový charakter. Projekty firiem, ktoré sa rozhodli len modernizovať, majú skôr stabilizačný ako rozvojový charakter.

V súčasnosti by sa podporná politika mala zamerať predovšetkým na diverzifikáciu výroby a nie na modernizáciu, pretože diverzifikácia má väčší efekt z hľadiska vplyvu na zvýšenie zamestnanosti, kým modernizáciou sa zamestnanosť skôr znižuje a firma týmito projektmi sleduje skôr vlastné ekonomické záujmy, ktoré majú len obmedzený dopad na rozvoj vidieka. Keďže politika je zameraná na podporu vidieka, a to podporou agrosektoru, mala by sa teda zameriavať skôr na projekty, ktoré prinášajú efekty nielen pre udržanie agrosektoru, ale aj jeho rozvoj. Lokálna politika by sa mala viac orientovať aj na budovanie spolupráce, pretože len tak môže zmeniť svoj stabilizačný charakter na rozvojový.

V súčasnom programovacom období boli realizované už štyri výzvy na modernizáciu a tieto výzvy boli aj podporené, kým výziev týkajúcich sa diverzifikácie boli len dve. Z toho prvá výzva bola zrušená a druhá ešte stále po roku nie je vyhodnotená. Z toho vyplýva, že aj implementácia súčasnej politiky sa viac zameriava na projekty modernizácie, teda udržanie agrosektoru a menej sleduje efekty na rozvoj vidieka.

Záver

Adaptácia poľnohospodárstva na nové podmienky po vstupe do EÚ si vyžiadala formulovať priority slovenskej agrárnej, potravinárskej politiky, s cieľom zvyšovania výkonnosti, produktivity a konkurencieschopnosti vo vysoko konkurenčnom prostredí jednotného trhu EÚ.

V diplomovej práci som sa venovala integrovanému prístupu k riešeniu rozvoja vidieka, ktorý bol v programovom období 2004-2006 v Slovenskej republike realizovaný v dvoch rovinách- v samotnom Sektorovom operačnom programe Poľnohospodárstvo a rozvoj vidieka SR 2004-2006 a v súčinnosti s Plánom rozvoja vidieka SR 2004-2006.

Analýza čerpania finančných prostriedkov zo SOP na roky 2004-2006 preukázala nerovnováhu priestorovej alokácie prostriedkov, čo môže viesť k rozširovaniu disparít v rámci regionálneho vývoja v poľnohospodárstve medzi východným a západným Slovenskom a tiež severným a južným Slovenskom.

Najviac projektov (21,8 % - sa koncentrovalo do Nitrianskeho kraja, tzn. že každý piaty schválený projekt programu SOP PaRV bol z Nitrianskeho kraja. Tento kraj má v počte schválených projektov dominantné postavenie, a je tu aj najviac poľnohospodárov. Pri pohľade na opatrenie zamerané na rozvoj vidieka je vidieť, že poľnohospodári z NR nemali záujem o takéto projekty. A teda sa skôr orientujú na produkčnú funkciu ako na ostatné funkcie (environmentálna, sociálna a i.), ktoré by poľnohospodárstvo malo splňať na vidieku.

SOP PaRV sa z hľadiska vymedzených priorít viac koncentruje na podporu produktívneho poľnohospodárstva a rozvoj podnikateľskej konkurencieschopnosti ako na podporu priestorového rozvoja vidieka a regionálneho vyrovnávania.

Výsledok analýzy dopadu realizovaných projektov na rozvoj vidieka je taký, že zamestnanosť na vidieku sa zvýšila skôr diverzifikáciou ako modernizáciou techniky. V súčasnosti by sa mala podporná politika zamerať predovšetkým na diverzifikáciu výroby a nie na modernizáciu, pretože diverzifikácia ma väčší efekt z hľadiska vplyvu na zvýšenie zamestnanosti, kým modernizáciou sa zamestnanosť výrazne znižuje.

Zoznam Použitej Literatúry

ÁCS,D. a i. 2004. Podpora poľnohospodárstva a vidieka z fondov EÚ v rokoch 2004 – 2006. Slovak Edition: Zastúpenie Európskej komisie v SR, 2004. s.15,18, ISBN 80-89102

ADAMKOVIČOVÁ, B. 2000. Dotačná politika štátu a solventnosť podnikov poľnohospodárskej prvovýroby v SR, In: *Zborník vedeckých prác z medzinárodných vedeckých dní 2000*, Nitra 2000. s. 142 – 145, ISBN 80-7137-716-3

Agriculture in the European Union - Statistical and economic information 2007. [cit. 2008-05-15] In: http://ec.europa.eu/agriculture /agrista/index_en.htm

BIELIK, P. 1999. Ekonomika poľnohospodárstva a európska integrácia, Slovenská poľnohospodárska univerzita v Nitre a Česká zemědělská univerzita Praha 1999. s.262. ISBN 80-7137-616-7

BURIANOVÁ, Jaroslav. 2004. Integrace ČR a SR do struktur EÚ, Společná zemědělská politika, In: *Zborník vedeckých prác z medzinárodných vedeckých dní*, Nitra 2004. 156-160 s. ISBN 80-8069-356-0

DUBECOVÁ, I. 2000. Prístupy k vymedzeniu vidieckych oblastí v Slovenskej republike. In: *Zborník vedeckých prác z riešenia výskumných projektov E 46, E 47, E 52, E 54 (1997-1999)*. Nitra,,: SPU, 2000 s.109-115 ISBN 80-7137-759-7

FÁZIKOVÁ, M. 1997. Vplyv poľnohospodárstva na rozvoj vidieka. In: Elterich, J.:*Stratégia rozvoja vidieka na Slovensku*, Nitra: SPU, 1997, ISBN 80-7137-383-4.

FÁZIKOVÁ, M. 1999. Prístupy k chápaniu a definícii pojmu "vidiek". In: *Medzinárodné vedecké dni '99: ekonomika poľnohospodárstva na prahu tretieho: 5. sekcia: Rozvoj vidieka a obcí - V Nitre* : Slovenská poľnohospodárska univerzita, 1999. s. 9-16- ISBN 80-7137-661-2

FÁZIKOVÁ, M. 2000. Súčasný stav slovenského vidieka z pohľadu kritérií Európskej únie In: *Zborník vedeckých prác z riešenia výskumných projektov E 46, E 47, E 52, E 54 (1997-1999)*. Nitra : Slovenská poľnohospodárska univerzita, 2000. s. 97-103 - ISBN 80-7137-759-7

FÁZIKOVÁ, M. a kol. 2005. *Rozvoj vidieka v kontexte integrácie SR do EÚ: Priebežná správa 3. čiastkovej úlohy riešenej v rámci úlohy Štátneho programu výskumu a vývoja „Rozvoj vidieka a zmeny v potravinových vertikálach v kontexte integrácie SR do EÚ*. Nitra: SPU v Nitre, 2005. 91 s.

FÁZIKOVÁ, M. 2007. Študijné materiály k predmetu Rozvoj vidieka. [cit. 2011-01-10] dostupné na internete: www.fem.uniag./krr

FISCHER BOEL, M. 2009. Food prices in Europe: what the CAP can and can't do, Konrad Adenauer Stiftung, Brussels, 27 January 2009

FISCHLER, F. 2003. Slovenské poľnohospodárstvo v Európskej únii, Prístup na päťstomiliónový trh, Delegáda Európskej komisie v SR 2003. 5 s. ISBN 80-89102-04-2

GAJDOŠ, P. 1998. Dedinské sídla – ich sociálne problémy a rozvojové možnosti. Vývojové problémy dedinských sídel. In: *Životné prostredie*, roč. 1998, č. 3

HITIRIS, Theodore. 2003. *European Union Economics*, [online] [cit.2010-04-09].s.

182. Dostupné na:

<http://books.google.com/books?id=LIGxNfddAqQC&pg=PA206&dq=subsidies++EU&lr=&as_brr=3&ei=URu_S9uANo7KM4fn5MwK&rview=1&cd=7#v=onepage&q=subsidies%20-%20EU&f=false>

CHRASTINOVÁ, Z. 2000. Úverovanie poľnohospodárstva na Slovensku a v štátoch EÚ. Bratislava: VÚEPP, 2000. 7,8 s. ISBN 80-8058-171-1

MADARÁSZ, I. 1997. Ukazovatele vidieckeho rozvoja. In: *Stratégia rozvoja vidieka na Slovensku* (Zborník z medzinárodného seminára). Nitra: VES SPU, 1997. s.25-30 ISBN 80-7137-383-4

Ministerstvo pôdohospodárstva SR. *Zelená správa 2006*

Ministerstvo pôdohospodárstva SR. *Zelená správa 2007*.

MIŽIČKOVÁ, Ľ. 2001. Podiel dotácií na podnikateľskej úspešnosti samostatne hospodáriacich roľníkov. In: *Vedecký zborník vysokej školy poľnohospodárskej v Nitre: Acta oeconomica et informatica*, roč. 4, 2001, 4.2, 43 s. ISBN 80-7137-172-6

Národný strategický plán pre rozvoj vidieka pre plánovacie obdobie 2007 – 2013

OECD (1994). *Creating rural indicators for shaping territorial policy*. Paris: OECD, 1994

OECD (Feb. 2001). ‘*OECD Working Party on Territorial Indicators*’ – *Second Session*. Nice: OECD, 2001.

PAŠKA, Ľ. 2000. Manažment výroby. Nitra: SPU, 2000. ISBN: 80-7137-799-6, s.19.

PORUBSKÝ, J. 2007. *Multifunkčný poľnohospodársky podnik ako aktér endogénneho rozvoja vidieka: Doktorandská dizertačná práca*. Nitra: SPU v Nitre, 2007. 152 s.

Pôdohospodárska platobná agentúra, sekcia priamych podpôr. 2009 [online]. [cit: 2010-04-09]. Dostupné na: <<http://www.apa.sk/index.php?navID=5>>

PRODI, R. 2002 *A Wider Europe - A Proximity Policy as the key to stability: SPEECH/02/619*, Brussels, 5-6 December 2002 [cit 20.4.2011]. Dostupné na internete: <<http://europa.eu/rapid/pressReleasesAction.do?reference=SPEECH/02/619>>

RUMANOVSKÁ, Ľubica a kol. 2006. Základné informácie o EÚ: *projekt PAVIPA príprava absolventov vysokých škôl pre implementačné a platobné agentúry: modul 1, I*.

časť. 2006. 1. vyd. Nitra: Slovenská poľnohospodárska univerzita, 2006. ISBN 80-8069-784-1.

SOLÍKOVÁ, H. 1999. Dotačná podpora agropotravinárstva v roku 1997, In. *Výskumné práce 1998*, VÚEPP, 1999. 157 -160 s. ISBN 80-8058-126-6

Spoločná poľnohospodárska politika. 2009 [online]. [cit: 2009-2-12]. Dostupné na: <[http://www.euractiv.sk/regionalny rozvoj/zoznam_liniek/cap---tedaspolocna-polnohospodarska-politika](http://www.euractiv.sk/regionalny_rozvoj/zoznam_liniek/cap---tedaspolocna-polnohospodarska-politika)>.

Spoločná pôdohospodárska politika EÚ a agrárne záujmy SR. 2009 [online]. Brusel [cit. 2010-04-10]. Dostupné na: <<http://www.peterbaco.eu/?p=414>>.

Štrukturálne fondy EÚ. MFSR Bratislava. 2009 [online]. Bratislava: MFSR, 2009. [cit. 2009-2-12]. Dostupné na: <<http://www.informatizacia.sk/strukturalnfondy/606s>>.

VIRČÍK, M. 2002. Systém pridelovania dotácií bude prehľadnejší. In: *Trend*, roč.12, Bratislava: TREND Holding, spol. s r.o., 2002. 23 s.

Výročné správy. 2009 [online]. [cit: 2009-2-12]. Dostupné na: <<http://www.land.gov.sk/sk/index.php?navID=34>>.

Výskumný ústav ekonomiky poľnohospodárstva a potravinárstva. 2009 [online]. [cit. 2009-04-09]. Dostupné na: <http://www.vuepp.sk/publikacie5.html>

ZOBORSKÝ, I.M. 2001. Ekonomika poľnohospodárstva. Nitra: SPU, 2001. 191-195 s. ISBN 80-7137-941-7

ŽÁRSKA, E. 2006. Bariéry a šance rozvoja malých obcí. In: *Acta regionalia et environmentalica*. Nitra: Slovenská poľnohospodárska univerzita v Nitre, , roč. 3, č. 1/2006. s. 8-12. ISSN 1336-5452

www.mpsr.sk

www.vuepp.sk

www.europa.eu

www.statistics.sk

www.edotacie.sk

www.standard-team.com

www.europa.eu

www.apa.sk

www.dotacie.gov.sk

www.euroinfo.gov.sk

Prílohy

Otázky položené zástupcom oslovených spoločností

Cieľom je zistiť ako vybrané podniky využili finančné prostriedky, a aký bol dopad na rozvoj vidieka?

Ot. Aká je Vaša výmera, na čo je zameraná Vaša produkcia?

Ot. Na čo boli zamerané vaše projekty a či spolu súviseli?

Ot. Boli vaše projekty inovatívne, ak áno, tak v čom?

Ot. Ako vznikol nápad na danú inováciu, spolupracovali ste s niekým (pri nápade, spracovaní projektu, realizácii projektu)?

Ot. Aký má vaše projekty dopad na lokálny rozvoj?

- V oblasti zamestnanosti (počet a kvalita)
 - o Ot.1 Zvýšila sa alebo znížila zamestnanosť?
 - o Ot.2 Mali projekty vplyv na lokálnu zamestnanosť a na skvalitnenie pracovných miest? (či si projekt vyžiadal kvalifikovanú pracovnú silu?)
 - o Ot.3 Ako sa zmenilo pracovné zaťaženie pracovníkov?
- V oblasti ekonomickej
 - o Zvýšila sa produktivita práce?
 - o Ako sa zmenila Vaša pozícia na trhu? (Posilnili, udržali pozíciu na trhu, či diverzifikovali svoju výrobu a pod.)
 - o Či sa zvýšila pridaná hodnota ich produktov?
- V oblasti ekologickej
- V oblasti spolupráce (v rámci regiónu, mimo regiónu)
 - o v rámci sektora (dodávateľko-odberateľské vzťahy)
 - o mimo sektora (v regióne – spolupráca s inými firmami, spolupráca so samosprávou, občianskymi združeniami a pod.)
 - o mali by ste záujem o spoluprácu pri realizácii produktov v rámci regiónu? Ak nie, prečo? (regionálna značka?)

Ot. Podľa Vás, tieto opatrenia podporujú lokálny rozvoj alebo kde by ste videli ich medzery, možnosti zlepšenia?

Ot. Využívate aj súčasné fondy, ako?

H1: Dopad realizovaných projektov na zamestnanosť má skôr stabilizačný ako rozvojový charakter.

H2: Všeobecne dochádza k zníženiu pracovného zaťaženia pracovníkov

H3: Realizáciou projektov sa zvýšila produktivita práce.

H4: Zvýšila sa ich konkurencieschopnosť